

บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Study of the Role of the Community Family Development Center and the
Problem of Domestic Violence: A Case Study of the Community Family Development
Center, Tha Sai Sub-district, Nonthaburi Province

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์	บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวกรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี
โดย	นายอรรคพล ดำเนินผล
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ดร.ศิริมา ทองสว่าง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.ศิริมา ทองสว่าง)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วงอร พัวพันสวัสดิ์)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อรรถพล ดำเนินผล : บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวกรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี. (The Study of the Role of the Community Family Development Center and the Problem of Domestic Violence: A Case Study of the Community Family Development Center, Tha Sai Sub-district, Nonthaburi Province) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ดร.ศิริมา ทองสว่าง

การศึกษาเรื่อง บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จำนวน 10 คน ผลการศึกษา พบว่า 1. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีวิธีการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยมีการดำเนินงานเชิงรุก ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความรุนแรง การเฝ้าระวังการเกิดเหตุความรุนแรง เชิงรับ ได้แก่ การส่งเสริมองค์ความรู้ให้ประชาชน การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2. ปัจจัยที่สนับสนุนการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เกิดจากปัจจัยภายใน คือ องค์กรความรู้ของคณะทำงาน ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัจจัยภายนอก คือ การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ความร่วมมือของคนในชุมชน 3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาภายในองค์กร ได้แก่ ความเข้มแข็งของคณะทำงาน 2) ปัญหาภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ และ 3) ปัญหาการดำเนินงานจากส่วนกลาง คือ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่ต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6282063224 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: Community Family Development Center Role of Community Family
Development Center Domestic violence problem

Akkapon Damnoenpol : The Study of the Role of the Community Family
Development Center and the Problem of Domestic Violence: A Case Study of the
Community Family Development Center, Tha Sai Sub-district, Nonthaburi Province.
Advisor: SIRIMA THONGSAWANG, Ph.D.

The Study is entitled “the Role of the Community Family Development Center and the Problem of Domestic Violence: A Case Study of the Community Family Development Center, Tha Sai Sub-district, Nonthaburi Province”. The objective of this study was to study the role of the Community Family Development Center and the problem of Domestic violence in order to present the guidelines for developing the Community Family Development Center. The research was based on a qualitative approach. The research was done with the in-depth interview method by selecting 10 people with special expertise and performing duties related to the agencies that the researcher wanted to study. The results of the study found that 1. the Community Family Development Center has methods for preventing domestic violence with proactive operations, including solving violence problems, monitoring violent incidents, and reactive operations, including promoting public knowledge and raising awareness about the problem of domestic violence; 2. factors supporting the successful operation of the Community Family Development Center are caused by internal factors, including the working group's knowledge, understanding and awareness of the importance of Domestic violence problems and external factors were the support of government agencies and the cooperation of people in the community; 3. problems and obstacles in the operation of the Community Family Development Center can be divided into 3 aspects: 1) the problems within the organization, such as the strength of the working group; 2) external problems, including cooperation and support from local agencies; and 3) the problems of the central government's operations were discrete budget allocation and relevant law enforcement.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ดังต่อไปนี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ศิริมา ทองสว่าง ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าเพื่อให้ ความรู้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติประธานสารนิพนธ์และอาจารย์ ดร.วгон พัวพันธ์สวัสดิ์ กรรมการสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เพื่อการปรับปรุงสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่เทศบาลนครนนท์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนนทบุรี กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ และวิทยาลัยบรมราชชนนี จังหวัดแพร่ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ข้อมูลประกอบการศึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะในการได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก และข้อค้นพบใหม่อันสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของสาร นิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและเพื่อน รพม. 52 ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่ดีเสมอมาพร้อมทั้งให้การสนับสนุนในการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำสาร นิพนธ์นี้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระคุณบิดา มารดา และคุณกมลรัตน์ วิศววงศ์พันธ์ ที่ให้การ สนับสนุนในด้านการศึกษา และเป็นกำลังใจสำคัญ ผู้ที่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จในทุกช่วงชีวิต และหาก สารนิพนธ์เล่มนี้ผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องขออภัยเป็นอย่างสูง และหวังว่าสารนิพนธ์นี้จะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อรรคพล ดำเนินผล

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.7 นิยามศัพท์.....	4
บทที่ 2.....	6
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความรุนแรงในครอบครัว.....	7
1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว.....	7

1.2 สาเหตุและปัจจัยของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว	8
1.3 ประเภทของความรุนแรง	13
1.4 ผลกระทบของความรุนแรง ในครอบครัว	14
1.5 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	17
ครอบครัว	19
2.1 ความหมายของครอบครัว	19
2.2 หน้าที่และบทบาทของครอบครัว	20
2.3 รูปแบบของครอบครัว	21
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	22
3.1 ความหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัว	23
3.2 กระบวนการทำงานของศูนย์พัฒนาในชุมชน	23
3.3 ปัญหาและอุปสรรคของการทำงานที่ผ่านมาของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	26
แนวคิด	26
4.1 แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS).....	26
4.2 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM).....	28
4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว	30
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3	39
วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	39
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	39
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	39
3.4 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล.....	40

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4	42
ผลการศึกษา	42
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ	42
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี.....	43
2.1 บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว.....	43
2.1.1 บทบาทหน้าที่และการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี	43
2.1.2 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว	53
2.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	55
2.2.1 ปัจจัยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว.....	55
2.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	57
บทที่ 5	60
อภิปรายผล สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	60
5.1 การอภิปรายผล.....	60
5.2 บทสรุป	70
5.3 ข้อเสนอแนะศูนย์พัฒนาครอบครัวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน	71
บรรณานุกรม.....	77
ประวัติผู้เขียน.....	79

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล.....	40

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด	หน้า 38
---------------------------	---------

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมมากที่สุดสถาบันหนึ่ง โดยสถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการสร้างดุลยภาพให้กับสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักสู่การสร้างสังคมที่ดีต่อไป เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งผลิตบุคลากรให้แก่สังคม ซึ่งผลลัพธ์สามารถออกมาเป็นทั้งบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเป็นบุคลากรที่ด้อยคุณภาพได้เช่นกัน โดยจากข้อมูลสถานการณ์ครอบครัวไทย พบว่า ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกมีจำนวนลดลง แต่จำนวนครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันลำพัง ครอบครัวคู่รักเพศเดียวกัน ครอบครัวผสม และครอบครัววัยรุ่นกลับมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งเมื่อครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงต้องกลายเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ ซึ่งทั้งดูแลลูกและหารายได้เพียงลำพัง โดยหากพิจารณาข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีการจดทะเบียนสมรสจำนวน 328,875 คู่ ในขณะที่มีการจดทะเบียนหย่าจำนวน 128,514 คู่ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2557 ที่มีอัตราการหย่าร้างอยู่ที่ร้อยละ 24 จากรายงานล่าสุดในปี พ.ศ. 2563 อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 39 หรือเฉลี่ยการหย่าวันละ 352 คู่ (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2563) นอกจากนี้ ยังมีครอบครัวที่เป็นวัยรุ่นซึ่งกลายเป็นพ่อหรือแม่วัยเยาว์ และต้องออกจากการศึกษาทำหน้าที่พ่อแม่ ทำให้สร้างภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถก้าวข้ามผ่านวิกฤติเหล่านี้ไปได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อลูกผู้จะเป็นบุคลากรของสังคมในภายภาคหน้า (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563)

ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคือปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว จากรายงานของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เปิดเผยสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2559 - 2563 ว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็น 1,400 รายต่อปี โดยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับเด็กและสตรีเป็นหลัก โดยจากผลการสำรวจช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนเมษายน 2563 พบว่า ร้อยละ 87 เป็นความรุนแรงทางร่างกาย ร้อยละ 9 เป็นความรุนแรงทางเพศ และร้อยละ 4 เป็นความรุนแรงทางจิตใจ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) ซึ่งปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงทางครอบครัว เช่น การขาดทักษะในการจัดการ ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ในครอบครัวมีบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และพฤติกรรมมีประวัติถูกละเมิด

สิทธิ์หรือได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมในวัยเด็ก มีภาวะการหย่าร้าง และการใช้อำนาจในครอบครัว เป็นต้น

2. ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่ขาดแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เช่น ไม่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ถูกรังเกียจจากชุมชน

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มักพบในครอบครัวที่พึ่งพารายได้จากบุคคลคนเดียว ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัว

4. ปัจจัยทางวัฒนธรรมคนชั้นล่าง (low class) เช่น การมีค่าแรงน้อย ทำงานหนัก และดื่มสุรา เล่นการพนัน สำนอนทางเพศ ใช้สารเสพติด เป็นต้น (ธวัช วงศ์สง่า, 2543)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมามากมาย โดยหากผู้กระทำความรุนแรงไม่สามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม ก็อาจเกิดการใช้ความรุนแรงซ้ำๆ และขยายความรุนแรงมากขึ้นในทุกรูปแบบ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การตบตี มัดผูก กักขัง บีบคอ ดึงหรือกระชากผม และอาจถึงขั้นใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ยังมีการใช้กำลังทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สินของอีกฝ่ายให้เกิดความเสียหาย เจ็บป่วย บาดเจ็บ พิการ หรือเป็นอันตราย นอกจากการกระทำทางกายแล้วยังมีความรุนแรงที่สร้างผลกระทบทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานใจ สร้างบาดแผลทางใจที่มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ และการแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกระทำ พฤติกรรมที่แสดงถึงความลำเอียง การปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวที่ไม่เท่าเทียมกัน การเปรียบเทียบ สมาชิกในครอบครัวกับผู้อื่นทำให้อีกฝ่ายรู้สึกน้อยใจ การนอกใจ ความหึงหวง การเพิกเฉยไม่เอาใจใส่ การไม่เคารพความคิดเห็นของอีกฝ่าย การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ การทำให้เกิดความหวาดกลัว การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพหรือให้แยกออกจากสังคม การเอาเปรียบด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการดูถูกเหยียดหยามอีกฝ่ายด้วยการกระทำหรือคำพูดซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตาย เป็นต้น (นญา พราหมณ์, 2560)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นปัญหาจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่กำลังก่อตัวกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการใช้นโยบายส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวเพื่อป้องกันและลดความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ที่จะกลายเป็นรากฐานและกลไกในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐจึงมีแนวทางในการจัดการและป้องกันการเกิดปัญหาดังกล่าว ทั้งการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานรวมถึงกลไกที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งนอกจากหน่วยงานส่วนกลางที่ดำเนินการตามนโยบายหรือกฎหมายเพื่อป้องกันแก้ไข

ความรุนแรงในครอบครัวแล้ว หน่วยงานระดับท้องถิ่นรวมถึงคนในหมู่บ้านชุมชนก็มีความสำคัญและถือเป็นหนึ่งในกลไกหลักในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวเพราะชุมชนเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวมากที่สุด

คณะทำงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จึงมีนโยบายก่อตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นกลไกหลักในการแก้ปัญหาระดับชุมชน โดยมีที่มาจากตัวแทนกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่อาสาสมัครมาร่วมกันดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาครอบครัวภายในชุมชน โดยบริหารจัดการในรูปแบบของ "คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน" ซึ่งมีเครือข่ายกลุ่มครอบครัวเป็นสมาชิก และอยู่ในความดูแลและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) โดยคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะมาจากการคัดเลือกของประชาชนตามกระบวนการประชาคม เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน/ตำบล ในการสำรวจข้อมูล วางแผน และประสานความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชน ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหา รวมทั้งให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัว อีกทั้งยังมีบทบาทในการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวอีกด้วย

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจึงมีจุดเด่นที่น่าสนใจ เพราะเป็นศูนย์ที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยมีประธานและคณะทำงานเป็นบุคคลในหมู่บ้านชุมชน ทำให้ทราบและเข้าใจถึงสภาพและปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งรู้ถึงแหล่งทรัพยากรในหมู่บ้านชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าถึงและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างทันท่วงทีมากขึ้น ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจึงกลายเป็นกลไกที่สำคัญในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้สามารถนำผลการศึกษามาวางแผนการจัดการเฝ้าระวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และการเสริมสร้างกลไกการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและเกิดความยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีบทบาทในการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

1.3.2 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีวิธีการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ปัญหา และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัวในชุมชน

1.5.2 สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1.5.3 นำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างกลไกการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบและเกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

1.6 ขอบเขตการวิจัย

เป็นการศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนต่อการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวจากผู้ปฏิบัติงาน โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง องค์กรประชาชนที่มาจากตัวแทนกลุ่ม หรือ องค์กรในชุมชนที่อาสาสมัครมาร่วมกันดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชนที่มีการบริหารจัดการในรูปของ "คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน" โดยมีเครือข่ายกลุ่มครอบครัว เป็นสมาชิก และอยู่ในความดูแลและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล โดยคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะมาจากการคัดเลือกของประชาชนตามกระบวนการประชาคม

1.7.2 บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง การทำหน้าที่ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน/ตำบล ในการสำรวจข้อมูล วางแผน และประสานความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชน เพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาร่วมกับให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับปัญหาคือครอบครัว อีกทั้งยังมีบทบาทในการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

1.7.3 ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำที่ทำร้ายทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ โดยการบังคับข่มเหง จากบุคคลในครอบครัว อันเกิดมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ สภาพแวดล้อม

ปัญหาการสื่อสาร การติดการพนัน สุรา ยาเสพติด หรือความเครียดจากเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความรุนแรง สร้างความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานต่อร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกระทำในครอบครัวนั้นๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัว
  - 1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว
  - 1.2 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว
  - 1.3 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว
  - 1.4 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว
  - 1.5 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
2. ครอบครัว
  - 2.1 ความหมายของครอบครัว
  - 2.2 หน้าที่และบทบาทของครอบครัว
  - 2.3 รูปแบบของครอบครัว
3. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
  - 3.1 ความหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัว
  - 3.2 กระบวนการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
4. แนวคิด
  - 4.1 การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service)
  - 4.2 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)
  - 4.3 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรุนแรงในครอบครัว

1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว ได้มีผู้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวดังนี้ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ได้บัญญัติว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตราย แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, 2550)

องค์การอนามัยโลก (2014) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความรุนแรง (Violence) หมายถึง การใช้กำลังหรืออำนาจทางกายในการบังคับ คุกคาม หรือปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น หรือกลุ่มคนในสังคม ที่มีผลทำให้เกิดการบาดเจ็บ เสียชีวิต อันตรายทางกายภาพ ส่งผลให้มีพัฒนาการที่ไม่ดี (maldevelopment) หรือการลิดรอน (deprivation)

แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา (2564) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร (2561) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพของคนในครอบครัวหรือ บังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว

ปรีชา อุปโยคิน (2538) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว (family violence) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจงใจ เป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลไปทางลบต่อพัฒนา การของร่างกาย และจิตใจของบุคคล ต่อการรับรู้ความเป็นมนุษย์และ ต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ

สาหรี่ จิตตินันท์ (2541) อธิบายความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่าหมายถึง

1) การกระทำที่รุนแรงต่อคู่ครอง โดยเฉพาะฝ่ายหญิงที่ถูกฝ่ายชาย ตบ ตีเตะต่อย ฯลฯ การทำร้ายกายรุนแรงพบได้มาก และมีแนวโน้มจะมากขึ้น เมื่อการครองชีพยากลำบากขึ้น

2) การทำร้ายร่างกาย จิตใจ รวมถึงการลงโทษทางเพศต่อเด็ก และการทอดทิ้งเด็กมีจำนวนมาก แต่ตัวเลขนั้นไม่ทราบเพราะมักไม่เปิดเผยหรือให้ประวัติบิดเบือนและประชาชนก็มัก คิดว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว จึงไม่สนใจเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ

3) การละลายทอดทั้งคนชรา มีแนวโน้มมากขึ้น เพราะคนมีอายุยืนขึ้น ในขณะที่ทั้งหญิงและชายต้องออกทำงานนอกบ้าน เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจจึงปล่อยให้คนชราอยู่ตามลำพัง

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดขึ้นกับสตรี โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความรุนแรงของสตรี หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดการทำร้ายทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรีรวมทั้งการขู่เข็ญ คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2550) ได้แก่

1) ความรุนแรงต่อร่างกาย ทางเพศ และจิตใจที่เกิดขึ้นในครอบครัว การทุบตี การทำกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงในบ้าน การข่มขืนคู่สมรส การขลิบอวัยวะเพศสตรีและขอปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ อันเป็นอันตรายต่อสตรีความรุนแรงที่ไม่ได้เกิดจากคู่สมรส และความรุนแรงที่หาผลประโยชน์จากสตรี

2) ความรุนแรงต่อร่างกาย เพศ และจิตใจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนทั่วไปรวมถึงการ ข่มขืน การทำรุนแรงทางเพศ การลวนลามทางเพศ การข่มขู่ในสถานที่ทำงานในสถาบันการศึกษา และสถานที่ต่าง ๆ การค้าหญิงและการบังคับให้ค้าประเวณี

3) ความเพิกเฉยต่อรัฐต่อความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงที่เกิดทางร่างกาย ทางเพศ และจิตใจ ความรุนแรงต่อสตรีเป็นปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งแสดงถึงความเป็นมาของความสัมพันธ์เชิงทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีซึ่งนำไปสู่การครอบงำและการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยบุรุษและเป็นสิ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้าของสตรีส่งผลให้สถานะของสตรีเป็นรองเมื่อเปรียบเทียบกับบุรุษ ความรุนแรงต่อสตรีทุกกลุ่มอายุวรรณศาสตร์ ฯลฯ เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสตรีและทำให้ประโยชน์ที่สตรีจะได้รับจากสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นต้องถูกทำลายหรือน้อยลง อีกทั้งในขณะนี้ยังคงเกิดความล้มเหลวต่อมาตรการปกป้องและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ เหล่านั้นเมื่อเกิดกรณีความรุนแรงต่อสตรี

กล่าวโดยสรุป ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำที่ทำร้ายทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ โดยการบังคับข่มเหง จากบุคคลในครอบครัว อันเกิดมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ปัญหาการสื่อสาร การติดการพนัน สุรา ยาเสพติด หรือความเครียดจากเศรษฐกิจก่อให้เกิดความรุนแรง สร้างความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานต่อร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกระทำในครอบครัวนั้นๆ

1.2 สาเหตุและปัจจัยของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมได้มีผู้ศึกษาสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวหลายประการ โดยมีรายละเอียดสาเหตุและปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (ธวัชวงศ์สง่า, 2543) ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงทางครอบครัว หมายถึง การขาดทักษะในการจัดการ ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบในครอบครัวมีบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และพฤติกรรมมี ประวัติถูกละเมิดสิทธิ์หรือได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมในวัยเด็ก มีภาวะการหย่าร้าง และใช้ อำนาจในครอบครัว เป็นต้น
2. ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม หมายถึง เป็นครอบครัวโดดเดี่ยว ขาดแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เช่น ไม่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ถูกรังเกียจจากชุมชน
3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพึ่งพารายได้จากบุคคลคนเดียว
4. ปัจจัยทางวัฒนธรรมคนชั้นล่าง (low class) หมายถึง การมีค่าแรงน้อย ทำงานหนัก และดื่มสุรา เล่นการพนัน สำส่อนทางเพศ ใช้สารเสพติด เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมได้มีผู้ศึกษาสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวหลายประการ โดยในที่นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวเป็น 3 ด้าน ได้แก่ สาเหตุส่วนบุคคล สาเหตุระหว่างบุคคล และสาเหตุด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

1. สาเหตุส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1.1 บุคลิกภาพส่วนบุคคล

การขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลการที่คนคนหนึ่งไม่ได้รับการอบรม เลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ในสมาชิกของครอบครัวหรือการที่คน คนหนึ่งเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกัน ทั้งทางร่างกาย วาจา และ ทศนคติที่มีต่อเพศตรงข้ามในทางลบ ก็เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดการดูดซับเอาพฤติกรรม การกระทำ การใช้วาจา และความคิดที่นำไปสู่การเบียดเบียนและการเอาเปรียบทางเพศ ความเจ็บป่วย

1.2 ความเจ็บป่วย

ความเจ็บป่วยทางจิตใจ อាកารทางจิตและทางประสาท และการติดสุราหรือ สารเสพติดเป็นอีกสาเหตุที่นำไปสู่พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวและสังคม เช่น การฆ่าหรือ การทำร้ายลูกและภรรยาเป็นประจำ เมื่อตกอยู่ในอาการเมาสุราหรือยาออกฤทธิ์หรือเกิดอาการประสาทหลอน ตลอดจนการฆ่าตัวตาย ฆ่าบุคคลอื่นโดยวิธีการต่างๆ (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542)

1.3 ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิส่วนบุคคล

ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและตระหนักถึงคำว่า สิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี ตลอดจน สิทธิเด็ก เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไม่สามารถปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของตนได้และไม่

สามารถจะปกป้องสิทธิ เด็กได้เช่นเดียวกันทำให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลสิทธิสตรีและสิทธิเด็กกันเรื่อยมา (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542)

1.4 อาชีพ/การทำงานของแม่บ้าน

มีผลเกิดขึ้น 2 ประการ คือ 1) การไม่อาจทำหน้าที่แม่บ้านให้สมบูรณ์หรือละเลยหน้าที่แม่บ้าน อีกทั้งสมาชิกอื่น ๆ ไม่ได้ปรับตัวร่วมกับภาระงานบ้าน อีกทั้งมีการสร้างความคาดหวังบทบาทดังกล่าวเหมือนเดิม จึงมักเกิดความไม่พอใจและขัดแย้งต่อกัน และ 2) การสร้างความเชื่อมั่นในตนและกำหนดความเท่าเทียมของสถานภาพทางเพศและทางครอบครัวของภรรยาที่นำไปสู่ภาวะการแยกทางหรือหย่าร้างได้ง่าย เมื่อปัญหาเกิดขึ้นก็เพราะภรรยาไม่ยอมรับนับถือสามีไม่มากพอ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

1.5 การเลี้ยงดู

เด็กและเยาวชนที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย รวมถึงการเลี้ยงดูในลักษณะอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การเลี้ยงดูแบบ อิสระ ตามใจ การใช้เงินในการเลี้ยงดู จะมีการกระทำผิดในขณะที่ยังน้อย และสภาพความรุนแรง ในครอบครัวที่พบ คือ การทำร้ายร่างกาย จิตใจ และการใช้คำพูด สิ่งที่สำคัญอีกส่วน คือ สถานภาพของบิดามารดาของเด็กและเยาวชนจะพบว่า มีทั้งอยู่ร่วมกันและแยกกันอยู่ (สุวิมล แซ่อึ้ง, 2547)

2. สาเหตุระหว่างบุคคล ประกอบด้วย

2.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ความขัดแย้งมาจากญาติพี่น้อง การขัดแย้งและบาดหมางใจต่อญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คนกลางยอมอยู่ในฐานะล่ามใจถ้าหากเกิดความรู้สึกด้านไม่เป็นธรรมขึ้นในครอบครัวจะเกิดความแตกแยกภายในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวของคู่สมรสที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อ ครอบครัวอาจจะด้วยเหตุผลของนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดี หมกมุ่นการพนัน ดิตสารเสพติด หรือประพฤติด้อย่างร้ายแรง ฯลฯ จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้ สร้างความรู้สึกขัดแย้งให้ทวีความรุนแรงขึ้นไปตามลำดับ ประกอบกับความรักฉันทันซู้สาวลดลง ช่องว่างระหว่างสามีภรรยาจึงขยายกว้างออกไปทุกที ความแตกต่างกันของคู่สมรสที่พบ ได้แก่

2.1.1 พื้นฐานครอบครัวและฐานะความเป็นอยู่เดิมต่างกัน จึงได้รับการประณาม เหยียดหยามจากคู่สมรสที่เหนือกว่าจนเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ

2.1.2 วัยต่างกันและการสมรสอายุน้อยเกินไป ทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกันและจบลงด้วยแยกทางกัน

2.1.3 ระดับการศึกษาต่างกันจึงเกิดช่องว่างทางความคิด ความเข้าใจ การปรับตัวใน การอยู่ร่วมกัน และวงสมาคม

2.1.4 อาชีพขัดกัน ตัวอย่างที่ฝ่ายหนึ่งทำงานประจำที่แต่อีกฝ่ายหนึ่งต้องไปประกอบอาชีพทางไกลหรือเดินทางไปมาอยู่เสมอหรือการที่ภรรยาเมียอาชีพดีกว่าสามี จึงสร้างความหวาดระแวง และเกิดปมด้อยขึ้นแก่สามี

2.1.5 เชื้อชาติศาสนา และประเพณีต่างกัน เมื่อมีความแตกต่างด้านความเชื่อ ความคิดปรัชญา ค่านิยม และการปฏิบัติตน จึงมีความขัดแย้งได้ง่าย

2.1.6 ความบกพร่อง หรือความไม่เข้าใจกัน หรือความไม่สอดคล้องตรงกัน ด้านเพศ สัมพันธ์เกิดจากคู่สามีภรรยาขาดการเรียนรู้และขาดความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง บกพร่อง และหรือคู่สามีภรรยา มีความแตกต่างด้านระดับความต้องการทางเพศจึงทำให้ขาดความสุขในชีวิตสมรส

2.1.7 อุปนิสัยใจคอหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างกันมาก เช่น ฝ่ายหนึ่งสะอาดเจ้าระเบียบสวนอีกฝ่ายหนึ่งสกปรกและไม่เรียบร้อยเป็นต้น อุปนิสัยที่แตกต่างกันดูประหนึ่งว่าจะปรับได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่อาจปรับและไม่อาจยอมรับกันได้มักเป็นเหตุสนับสนุนให้เรื่องราวบานปลาย แตกหักได้เมื่อประกอบกับสาเหตุอื่นๆ ด้วย (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542)

3. สาเหตุด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

3.1 ด้านสังคม

3.1.1 ความไม่เป็นระเบียบทางสังคม (Social disorganization) เนื่องจากความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว คู่สมรสที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว อาจจะมีด้วยเหตุผลของนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดี หมกมุ่นการพนัน ติดสารเสพติด หรือประพฤติก้าวอย่างร้ายแรง ฯลฯ จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้ อีกทั้งหน่วยสังคมอื่น ๆ เข้ามาแทนที่หน้าที่การงานของครอบครัวแต่เดิม เช่น งานบ้านงานครัวและงานเลี้ยงเด็ก ซึ่งครอบครัวรุ่นใหม่มอบหมายให้หน่วยสังคมอื่นที่ทำหน้าที่เหล่านี้มา ลดภาระดังกล่าวดังนั้น ความเกี่ยวข้องและการพึ่งพาต่อกันของสมาชิกค่อย ๆ ลดลงจนกลายเป็นความห่างเหินและหมดความสำคัญต่อกันจึงบาดหมางกันได้ง่ายขึ้น (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

3.1.2 ทักษะคติ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาทางศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นผู้สร้างกฎระเบียบควบคุมข้อบังคับทางสังคม ผู้ชายเป็น

ผู้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ จึงมีอำนาจในการต่อรอง มีสิทธิ์มากกว่าผู้หญิง และได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของเป็นผู้ครอบครองผู้หญิง อีกทั้ง ความเชื่อว่าผู้ชายที่มีภรรยาแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นได้เป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงที่มีสามีแล้วถือเป็นการคบชู้ จะถูกมองเป็นผู้หญิงไม่ดี (ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2550)

- 3.1.3 กฎหมายและข้อบังคับทางสังคมไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำผิดทางเพศอย่างรุนแรงและฉับพลันทั้งระบียบว่า ด้วยการถูกทำร้ายโดยคนใกล้ชิดอย่างมีช่องโหว่ทำให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่เป็นปัญหาของคนในสังคมโดยรวมผู้หญิงที่ถูกสามีหรือคู่รักทำร้ายร่างกาย หรือภรรยาที่ถูกสามีข่มขืนกลับกลายเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวทำให้เหมือนเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงต่อไป (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542)

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและบทบาท ของสมาชิกในครอบครัว การที่เศรษฐกิจเกิดการขยายตัว สังคมเปลี่ยนไปเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวยากจนลง ภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน สร้างความขัดแย้งด้านภาระหน้าที่ภายในบ้านขึ้น เกิดเป็นความเครียดทางอารมณ์เมื่อสตรีมีความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น ปัญหาบาดหมางและการไม่ลงรอยต่อกันก็เกิดได้ง่ายขึ้นภาวะเศรษฐกิจภายในครอบครัวฝืดเคืองและไม่เอื้อให้เกิดความสุขทางกายภาพ แก่สมาชิกเนื่องจากหัวหน้าครอบครัวมีรายได้ไม่มากพอ ภาวะการว่างงานของหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกบางคนบ่อยครั้งเมื่อสมาชิกของครอบครัวไม่ได้รับความสุขสบายทางกายอาจนำความผิดหวัง เบื่อหน่าย ความยากลำบากและขาดความอดทนอดกลั้นต่อกันจนเกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวบ่อยครั้งขึ้น (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

3.3 ด้านสภาพสิ่งแวดล้อมในสังคม

สภาพแวดล้อมในสังคมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น การยอมรับว่าการที่สามีภรรยาทะเลาะวิวาทตบตีกันเป็นเรื่องธรรมดาระหว่างสามีภรรยา คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ตลอดจนสื่อต่างๆ ที่นำภาพและพฤติกรรมความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ มาเสนอจนกลายเป็นเรื่อง ธรรมดา หรือเป็นความเคยชินที่จะเห็นความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันทั่วไปหรือเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัวในชุมชน ไม่มีการประณามผู้กระทำ ความรุนแรงให้เกิดความอับอาย แต่คนที่ถูกกระทำ กลับต้อง

เป็นผู้เผชิญกับความอับอาย เยาะเย้ยและเสียหาย (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ยิ่งส่งผลให้อัตราการเกิด ความรุนแรงในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติความรุนแรงในครอบครัว จากศูนย์ช่วยเหลือสังคมได้รายงานจำนวนการรับแจ้งเหตุการกระทำความรุนแรงใน ครอบครัวจากสายด่วน 1300 ตั้งแต่ช่วงที่มีการระบาด ปี 2561 – 2563 ความรุนแรงใน ครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงปีที่ผ่านมาจากประมาณ 1,500 – 1,600 ราย เพิ่มสูงขึ้นเป็น ประมาณ 2000 ในปี 2563 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ถูกกระทำจากความรุนแรงในครอบครัวโดยส่วนใหญ่เป็นเด็กและสตรี และรูปแบบความรุนแรงต่อเด็กและสตรีจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อยู่ในรูปแบบของการทำร้ายร่างกาย หรือการข่มขืน แต่ความจริงแล้ว มีการทำความรุนแรงทางวาจา การกักขังหน่วงเหนี่ยวอิสรภาพ หรือ การใช้ความรุนแรงต่อจิตใจ อารมณ์ อยู่ร่วมด้วยเช่นกัน โดยสาเหตุมากจากความเชื่อและค่านิยม เรื่องบทบาททางเพศที่ฝังรากลึกมายาวนานในสังคมไทย ทำให้เด็กและผู้หญิงมีคุณค่าน้อยกว่าชาย ความเชื่อที่ว่าภรรยาและบุตรเป็นสมบัติของสามี ทำให้ต้องถูกทำร้าย ทุบตี และต้องอดทนอยู่กับ สถานการณ์นั้น ๆ อ่างอิงด้วย อีกทั้งเจตคติทางสังคมให้ความสำคัญกับเพศชายในฐานะผู้นำ ทำให้เกิด แนวคิดที่ว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ร่วมกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่หญิงไทยถูกอบรมเลี้ยงดูให้ เป็นคนนุมนวล สงบเสงี่ยม ไม่หย่าบกระด้าง เอาใจใส่และปรนนิบัติสามี ซึ่งเปรียบเทียบเหมือนช้างเท้าหน้า ภรรยาต้องเป็นผู้ตาม เมื่อถูกกระทำรุนแรง ผู้หญิงเองก็ไม่ต้องการเปิดเผยให้คนภายนอกได้ รับรู้ เนื่องจากอับอาย และถือว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่อง "ส่วนตัว" (สำนักงานอัยการจังหวัดสุ ราษฎร์ธานี, 2564) CHULALONGKORN UNIVERSITY

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) สาเหตุส่วนบุคคล 2) สาเหตุระหว่างบุคคล และ 3) สาเหตุด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยเสี่ยงทางครอบครัว 2) ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม 3) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และ 4) ปัจจัยทางวัฒนธรรมคนชั้นล่าง มีส่วนเกี่ยวข้องและส่งเสริมให้เกิดปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว ดังนั้นหากผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือและป้องกันปัญหาความ รุนแรงในครอบครัว จำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว ก็จะ นำไปสู่การจัดการปัญหาและลดอุบัติเหตุการเกิดความรุนแรงในครอบครัวลงได้

1.3 ประเภทของความรุนแรง

องค์การอนามัยโลก ได้แบ่งประเภทความรุนแรงเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) ความรุนแรงทางร่างกาย หมายถึง การได้รับบาดเจ็บโดยผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้ถูกกระทำ เช่น การทะเลาะวิวาท เตะ ต่อย และเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ใช่อุบัติเหตุ
- 2) ความรุนแรงทางจิตใจ หมายถึง การถูกทำร้ายจิตใจและควบคุมบังคับจิตใจ ทำให้รู้สึกอับอาย รู้สึกด้อยค่า หรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลง

นอกจากนี้ มี Browne & Herbert (1997) ได้แบ่งประเภทความรุนแรงตามลักษณะของบุคคลในสถานการณ์ทางครอบครัว ดังนี้

- 1) ความรุนแรงที่ก่อโดยผู้ใหญ่ มี 2 ประเภท คือ การกระทำผิดต่อคู่สมรส (domestic violence or partner violence or spouse abuse) และการกระทำผิดต่อเด็ก (child abuse)
- 2) ความรุนแรงที่ก่อโดยเด็ก มี 2 ประเภท คือ การกระทำผิดต่อพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (parent abuse) และการกระทำผิดต่อพี่น้องหรือญาติสายเลือดเดียวกัน (sibling abuse)
- 3) ความรุนแรงที่ก่อโดยผู้ใหญ่และเด็ก มี 1 ประเภท คือ การกระทำผิดต่อผู้สูงอายุ (elderly abuse) ความรุนแรงข้างต้นมีการแยกศึกษาวิจัยประเภทต่างๆ ของการกระทำผิดอย่างละเอียด และได้สะท้อนให้เห็นความจริงที่เป็นที่ยอมรับกันว่าความรุนแรงในสถานการณ์ทางครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมในเวลาต่างๆ กัน

กล่าวโดยสรุป ประเภทของความรุนแรง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรุนแรงทางกาย และความรุนแรงทางจิตใจ แต่หากจำแนกตามลักษณะบุคคลที่ก่อความรุนแรง สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความรุนแรงที่ก่อโดยผู้ใหญ่ ความรุนแรงที่ก่อโดยเด็ก และความรุนแรงที่ก่อโดยผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความรุนแรงในครอบครัวสามารถทำให้สมาชิกครอบครัวแต่ละช่วงวัยแสดงออกถึงพฤติกรรมก้าวร้าวจากช่วงอายุคนรุ่นหนึ่งไปสู่ช่วงอายุคนรุ่นถัดไปได้ หากไม่มีการจัดการปัญหาดังกล่าวในระยะเริ่มแรกของปัญหาก็นำไปสู่ปัญหาทางสังคมตามมา

1.4 ผลกระทบของความรุนแรง ในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ต่อบุคคล ต่อครอบครัว และต่อสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผลกระทบต่อบุคคลผู้ถูกกระทำ ได้แก่
  - 1.1) ผลกระทบต่อร่างกาย ได้แก่ บาดแผลที่ปรากฏตามร่างกายซึ่งมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน จนถึงพิการ หรือบางกรณีอาจถึงขั้นเสียชีวิต นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากการถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น
  - 1.2) ผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจของผู้ถูกกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในทุกรูปแบบ ตั้งแต่การกระทำความรุนแรงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เช่น ทักษะการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา การกระทำที่

ผิดกฎหมาย ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง โรควิตกกังวล ปัญหาการใช้ยาเสพติด ประสิทธิภาพการทำงานลดลง การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทสมาชิกในครอบครัวและสังคมบกพร่อง และการก่ออาชญากรรมในสังคม เป็นต้น

(ศิริปริยา ศิริสุนทร และ ธนัสถา โรจนตระกูล, 2564)

- 1.3) ผลกระทบต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ตั้งในงานวิจัยของ ปานวลัย ศรีราม (2561) เรื่อง “ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” จากผลการวิเคราะห์ระดับความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ปัญหาของความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็ก แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1.3.1) ด้านความรุนแรงทางด้านวาจา ปัญหาที่พบในด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในครอบครัวมักพูดจาให้เด็กน้อยใจหรือบางครั้งอาจจะเป็นพ่อแม่เองที่พูดคำไม่สุภาพกันในบ้านหรือกับคนที่สนิทสนมโดยลืมนึกไปว่า ลูกได้ยินและรับฟังคำไม่สุภาพเหล่านั้น แล้วนำไปแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

1.3.2) ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย ปัญหาที่พบในด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวที่มีความสำคัญมากที่สุดทั้งในวัย เด็กและวัยรุ่น หากสมาชิกในครอบครัวตีเด็กทันทีเมื่อเด็กทำให้โกรธ จะหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ก้าวร้าว และเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพออกมา หรือเกิดพฤติกรรมเลียนแบบจากตัว ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว

1.3.3) ด้านความรุนแรงทางด้านสังคม พบว่า ความรุนแรงขึ้นในสังคม เกิดจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ ตรงกันบ่อยครั้ง เกิดผลกระทบตามมา คือ ครอบครัวหรือแม้กระทั่งตัวเด็กขาดความสงบสุขเนื่องจาก การทะเลาะเบาะแว้ง การด่าทอทุบตี ทำร้ายกันในครอบครัว ซึ่งก่อความรำคาญต่อเพื่อนบ้าน

- 2) ผลกระทบต่อครอบครัว

การใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำอย่างส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงจะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวที่ดีได้ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ดี บุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว คือ สามารถรรรยา หรือพ่อแม่ จะไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ ส่งผลให้ครอบครัวไม่มีความสุข ขาดความรัศ ความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ขาดความสามัคคีและความไว้วางใจกัน จนเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว (Intarvijit, 2013)

- 3) ผลกระทบต่อสังคม

การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการตามวัยและการเจริญเติบโตของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว ซึ่งทำให้มีแนวโน้มที่สมาชิกในครอบครัวนั้นๆจะมีการใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่นในอนาคต เช่น กรณีที่ได้ถูกทอดทิ้งจะมีปัญหาสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม กรณีการทำร้ายร่างกายหรือการฆาตกรรมในครอบครัว อาชญากรรมเพิ่มขึ้น และการก่อคดีอุกฉกรรจ์ ก็เป็นภาระของชุมชนและสังคมที่ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น (ศรีณศิริ คัมภีรานนท์, 2563)

ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวปัจจุบัน ส่งผลให้สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาอาชญากรรมประเภทหนึ่งซึ่งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7 - 18 ปี ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการกระทำผิดซึ่งไม่ต่างจากพฤติกรรมผู้ใหญ่ ประเด็นที่น่าสนใจจึงอยู่ที่ว่าความรุนแรงในครอบครัวมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนหรือไม่อย่างไร เป็นเรื่องที่ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ในด้านต่างๆ ดังนี้ (สุนนทิพย์ ใจเหล็ก, 2546)

1. ปัญหาทางด้านอารมณ์: พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพราะมีปัญหาทางด้านอารมณ์ โดยเฉพาะการเก็บกด มีการรับสภาพความรุนแรงเข้าไปในจิตใจ เกิดความสับสนทางด้านอารมณ์ ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดความมั่นใจ หดหู่ ซึมเศร้า และมีแนวโน้มฆ่าตัวตายได้ง่าย

2. ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม: พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจะมีปัญหาด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก จะชอบเก็บตัวเงียบคนเดียว เพราะหวาดกลัวความรุนแรงที่เคยประสบจากครอบครัว ทำให้ไม่ไว้วางใจคนในสังคม

3. ปัญหาทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง: พบว่า เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีการใช้ ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรงว่าเป็นพฤติกรรมปกติธรรมดาในสังคม และบางครั้งยังเห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือที่ดีในการแก้ปัญหา

4. ปัญหาทางพฤติกรรมการแสดงออก: พฤติกรรมแสดงออกภายนอกของเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีการใช้ความรุนแรง อาจจำแนกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1) เด็กในวัยก่อนเข้าเรียน จะมีความสับสนและไม่เข้าใจในพฤติกรรมของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะต่อเด็ก เด็กมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากความผิดของตนเองอันนำไปสู่พฤติกรรมในการแสดงออกที่มีปัญหา

2) เด็กที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จะมีพฤติกรรมแสดงออกที่มีความรุนแรงทางด้านอารมณ์มากขึ้น เช่น ก้าวร้าว กังวล มีการแสดงออกที่มีปัญหา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กชายจะเริ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าว และใช้ความรุนแรงชัดเจนขึ้นมากกว่าเด็กหญิง

3) เด็กวัยรุ่น จะมีปัญหาด้านการเรียน มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ชอบใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา

5. ทักษะคิดต่อการใช้ชีวิตครอบครัวในอนาคต: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสสูงที่จะใช้ความรุนแรงในครอบครัวของตนเองในอนาคต

6. ปัญหาซ่อนเร้นในระยะยาว: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจะมีความหดหู่ เศร้าหมอง ซึ่งอาจนำไปสู่โรคซึมเศร้า อันเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้นที่อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น โรคจิต ประสาท และการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าความรุนแรงทางด้านวาจาที่มีผลกระทบต่อสังคม โดยพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวต้องระวังการพูดไม่เหมาะสม อาจทำให้เด็กน้อยใจ และไม่ควรพูดไม่สุภาพให้เด็กได้ยินเป็นอันขาดเพราะเด็กจะเกิดอาการน้อยใจ โดยเฉพาะคำพูดประชดประชัน บางครั้งทำให้สร้างบาดแผลทางจิตใจและกลายเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะหรือขัดแย้งกันรุนแรงมากขึ้น อีกทั้ง เด็กและเยาวชนที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยรวมถึงการเลี้ยงดูในลักษณะอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การเลี้ยงดูแบบ อิสระ ตามใจ การใช้เงินในการเลี้ยงดู จะมีการกระทำผิดในขณะที่ยังน้อย และสภาพความรุนแรง ในครอบครัวที่พบ คือ การทำร้ายร่างกาย จิตใจ และการใช้คำพูด สิ่งที่สำคัญอีกส่วน คือ สถานภาพของบิดามารดาของเด็กและเยาวชนจะพบว่า มีทั้งอยู่ร่วมกันและแยกกันอยู่ (สุวิมล แซ่อึ้ง, 2547)

จากข้อมูลข้างต้น ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการกระทำให้ส่งผลให้คนในครอบครัวได้รับอันตรายทั้งร่างกายและอารมณ์จิตใจ นอกจากนี้จะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อบุคคลผู้ถูกกระทำแล้วยังส่งผลต่อครอบครัว และต่อสังคมอีกด้วย ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวอาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดความรู้สึกหรือพัฒนาการทางเชิงลบต่อสมาชิก ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญในสังคม ดังนั้นหน่วยงานทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีกลไกและแนวทางในการจัดการปัญหาดังกล่าว เพื่อลดความรุนแรงของการเกิดปัญหาทางสังคม

1.5 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

วิชุดา มาตันบุญ (2556) เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัว ดังนี้

1) การใช้เครือข่ายทางสังคม เช่น เครือญาติในการป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวและการใช้กลไกชุมชน เพื่อควบคุมพฤติกรรมสามีและภรรยา

2) การแก้ปัญหาโดยรัฐบาลและกลุ่มคนชั้นกลางการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้หญิงตามอาชีพของสามี เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นแม่ เป็นภรรยา การทำงานสังคมสงเคราะห์ งานอาสาสมัคร ตลอดจน การทำอาชีพเสริม เพื่อช่วยเหลือครอบครัวในภาวะเศรษฐกิจที่สามีภรรยาต้องช่วยกันหารายได้จุนเจือครอบครัวรวมถึงการจัดตั้งพิทักษ์เด็กและสตรีโดยตรง โดยกำหนดให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้มีศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่อยู่ในภาวะวิกฤติจากความรุนแรง โดยมีคณะทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพให้บริการช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง

3) การดำเนินคดีส่วนใหญ่ผู้หญิงที่เป็นผู้ถูกระทำ ความรุนแรงไม่กล้าดำเนินการเพราะถือเป็นเรื่องอับอาย กลัวครอบครัวแตกแยก กลัวเกิดผลกระทบกับลูกและสมาชิกในครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมไทยมีมาตรการทางกฎหมายเพิ่มขึ้นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว คือ พ.ร.บ.คุ้มครองและป้องกันผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

4) การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดบทบาทหญิงชาย เป็นการให้ความรู้แก่หญิงชายให้เข้าใจบทบาทของกันและกัน เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้างต้นเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้ถูกระทำจากความรุนแรงในครอบครัวจำนวนมาก นอกจากนี้ พิชรินทร์ นินจันทร์ และคณะ (2554) กล่าวว่า รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระดับชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1) การประเมินชุมชนและการเสริมสร้างความตระหนัก ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key Persons)

2) การสร้างเครือข่าย ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในทีมสุขภาพในชุมชน การอบรมเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ย เป็นต้น

3) ปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ฝ้าระวัง การไกล่เกลี่ย การส่งต่อ การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการตีมีสุราและการใช้สารเสพติด

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่างๆ ได้แก่ การประชุมปรึกษากรณีปัญหา (Case-Conference) การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่างๆ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ

จากรูปแบบและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งในระดับผู้ถูกระทำและในระดับชุมชนตามที่กล่าวมา ควรมีการนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันการเกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

(2560) ได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของแต่ละพื้นที่ เพื่อปฏิบัติงานส่งเสริม ป้องกัน ฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในชุมชน

ครอบครัว

2.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการสมาชิกในสังคมให้มีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ ล้วนแล้วเกิดจากการปลูกฝังของครอบครัว จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ดังนี้

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2562) ได้ให้ความหมาย ครอบครัว สถาบันครอบครัว และ ครอบครัวเข้มแข็ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ครอบครัว หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต ทางกฎหมาย ทางจิตใจ หรือทางสังคม ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน ความหมายมีนัยอย่างไร คือต้องผูกพันทั้งโลหิต กฎหมาย จิตใจ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็เป็นครอบครัวได้ ตอนสรุปย่อหน้านี้ลองวิเคราะห์จากมุมมองผู้วิจัยด้วย

สถาบันครอบครัว หมายถึง หน่วยพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกของครอบครัวที่ทำหน้าที่ตามบทบาทและสถานภาพในครอบครัว รวมทั้งทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์สมาชิกของสังคม

ครอบครัวเข้มแข็ง หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งจะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้างปรับตัวได้ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่สั่นคลอนกับปัญหาหรืออุปสรรคเมื่อเผชิญปัญหาที่สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน สตรีแห่งชาติ (2537) กล่าวว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย หรือทางสายโลหิตและบางครอบครัว อาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา

ภิญโญ ทองดี (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่สองคน ที่มาแต่งงานกัน หรือมีความสัมพันธ์ฉันท์สามี-ภรรยา อาศัยอยู่ร่วมกันใน สถานที่เดียวกัน อาจจะมีหรือไม่มีการสืบสายโลหิตหรืออาจจะเลี้ยงผู้อื่นโดยการรับมาอุปการะ อีกทั้งยังอาจมีญาติพี่น้องหรือผู้อื่นมาอาศัยอยู่ด้วยในสถานที่เดียวกัน

นอกจากนี้ ซิมเมอร์แมน (Zimmerman, 1999) กล่าวว่า ในอนาคตค่านิยมของการสมรส และ ครอบครัวอาจมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอาจจะพิจารณาจากความใกล้ชิด หรือความสัมพันธ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งอาจมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปได้ในอนาคต

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความ “ครอบครัว” มีความหมายกว้างขึ้น และทันสมัยยิ่งขึ้น ในความทันสมัยนี้ ความหมายของคำว่า ครอบครัว อาจเปลี่ยนแปลงไปได้อีกในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อิทธิพลของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ดูเหมือนว่าโลกทั้งใบถูกย่อส่วนให้เล็กลง ซึ่งก่อให้เกิดกลุ่มสังคมใหม่ๆ สรุปลงได้ว่า ครอบครัวประกอบด้วยกลุ่มบุคคล ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยการเป็นเครือญาติ แต่ละบุคคลในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความผูกพันกัน มีวัฒนธรรม ค่านิยม ทำให้มองเห็นว่าครอบครัวมีโครงสร้างและหน้าที่ของตนเอง และเป็นระบบสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะให้การเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวมีพัฒนาการที่ดี เติบโตเป็นผู้ใหญ่สุขภาพดี มีความสมบูรณ์ มีความอดทน และมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งทำให้ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่ขัดเกลาและหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีบุคลิกภาพ ความคิดในรูปแบบเดียวกัน

2.2 หน้าที่และบทบาทของครอบครัว

ครอบครัวคือหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคมและเป็นหน่วยที่มีความสำคัญในการหล่อหลอมหรือขัดเกลาคนให้ออกสู่สังคมซึ่งหน้าที่และบทบาทของครอบครัวได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

เยาวลักษณ์ ชีพสมล (2551) ได้กล่าวว่า สถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นหน่วยพื้นฐาน หรือทางสังคมที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุดในการเป็นแหล่งทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพและด้านการพัฒนาคุณภาพ ให้แก่สมาชิกของครอบครัว ซึ่งอาจพิจารณา ได้ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ด้านชีววิทยา สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ถ่ายทอดโครงสร้างทาง พันธุกรรมของบิดามารดาไปสู่บุตรและเพิ่มประชากรมนุษย์ไม่ให้สูญสิ้นรวมถึงการถ่ายทอด ลักษณะต่างๆ ของความเป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ

2) ด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นระบบนิเวศระบบ แรกที่สำคัญให้แก่สมาชิกเพื่อการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและเจริญงอกงามเช่น บิดามารดาจัดหาปัจจัยต่างๆ ให้บุตรอย่างเหมาะสม บุตรจะเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่รอบตัว ทำให้บุตรได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนศักยภาพความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนเติบโตใหญ่ ระบบนิเวศน์ ภายในครอบครัวจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดของสมาชิก

3) ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกของครอบครัวในสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในระบบสังคมมนุษย์ในฐานะผู้บริโภคและเป็นต้นทุนของครอบครัว ในขณะเดียวกันก็เป็น ผู้ผลิตและเป็นผู้บริโภคที่สำคัญในระบบการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งเพิ่มหรือ ลดมูลค่าให้สังคมในฐานะทรัพยากรมนุษย์อีกด้วย

4) ด้านวิทยาศาสตร์และคหกรรมศาสตร์ สถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็น ผู้ดูแลและจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยสี่ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและแต่งกาย อาหาร และโภชนาการ

ยารักษาโรค ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตอย่าง เป็นสุขของสมาชิกภายในบ้านเรือน การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อประโยชน์สุขแก่สมาชิกของ ครอบครัว

5) ในด้านการแพทย์และการสาธารณสุข สถาบันครอบครัวมีหน้าที่และจัดการในการดูแลรักษาสุขภาพพลานามัยให้แก่สมาชิกครอบครัวทั้งกายและจิตใจ ด้วยกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ด้วยความรัก เอื้ออาทร และห่วงใย สถาบันครอบครัวจึงเป็นรากฐานสำคัญต่อ การสร้างสุขภาพ แห่งจิตวิญญาณ (Spiritual health) ของความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ นอกเหนือไปจากการมีสุขภาพกายและใจที่ดี

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ครอบครัวจะเป็นสถาบันที่มีขนาดเล็ก แต่มีความสำคัญอย่างมากในการผลิตและพัฒนาบุคคลที่มีประสิทธิภาพแก่สังคม มีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมหลายมิติ เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพของคนในสังคมให้เป็นคนที่มีคุณภาพ หากครอบครัวใดไม่สามารถทำหน้าที่ และไม่สามารถแสดงบทบาทได้เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดผลผลิต คือ บุคคลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศตามมา

2.3 รูปแบบของครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแบ่งรูปแบบของครอบครัวได้หลากหลาย ได้แก่

- 1) ครอบครัวเดี่ยว : ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่
  - 1.1) ครอบครัว 1 รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีและภรรยา
  - 1.2) ครอบครัว 1 รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก
- 2) ครอบครัวขยาย หรือครอบครัว 3 รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่และลูก อยู่ร่วมกับ ปู่ ย่า ตา ยาย
- 3) ครอบครัวลักษณะเฉพาะ หมายถึง ครอบครัวที่มีองค์ประกอบหรือความต้องการเฉพาะด้าน เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุเลี้ยงดูเด็กตามลำพัง ครอบครัวที่มีเฉพาะเด็กอยู่ด้วยกันตามลำพัง ครอบครัวผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพังครอบครัวที่มีเพศเดียวกัน ครอบครัวที่มีภาระในการดูแลสมาชิกที่เจ็บป่วย พิการ ต้องชังและครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากข้อมูลสถิติจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2563) พบว่า ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกมีจำนวนลดลง แต่จำนวนครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันลำพัง ครอบครัวคู่รักเพศเดียวกัน ครอบครัวผสม และครอบครัววัยรุ่นกลับมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งเมื่อครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงต้องกลายเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ ซึ่งทั้งดูแลลูกและหารายได้เพียงลำพัง โดยหากพิจารณาข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีการจดทะเบียนสมรสจำนวน 328,875 คู่ ในขณะที่มีการจดทะเบียนหย่าจำนวน 128,514 คู่

โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2557 ที่มีอัตราการหย่าร้างอยู่ที่ร้อยละ 24 จากรายงานล่าสุดในปี พ.ศ. 2563 อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 39 หรือเฉลี่ยการหย่าวันละ 352 คู่ นอกจากนี้ ยังมีครอบครัวที่เป็นวัยรุ่นซึ่งกลายเป็นพ่อหรือแม่วัยเยาว์ และต้องออกจากการเรียนมาทำหน้าที่พ่อแม่ ทำให้สร้างภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถก้าวข้ามผ่านวิกฤติเหล่านี้ไปได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อลูกผู้จะเป็นบุคลากรของสังคมในภายภาคหน้า (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563)

ดังนั้น ครอบครัวที่ดีควรเป็นครอบครัวที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุขด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง โดยแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการพึ่งพิงตนเองของครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากสถานการณ์และข้อมูลทางสถิติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้สังคมเกิดความสุขและเกิดการพัฒนา จึงเป็นสาเหตุทำให้ต้องมีมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ในอดีตสถาบันครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น มีระบบเครือญาติที่มีความเข้มแข็ง มีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น ซึ่งถือว่าเป็นทุนที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ปัจจุบันครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ โดยพบว่า ครอบครัวไทย ประสบปัญหาหลักๆ ได้แก่ ปัญหาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ปัญหาการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวลดลง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล ขาดความเข้มแข็ง ความอบอุ่นในครอบครัวลดลง เกิดปัญหาครอบครัวตามมา เช่น ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กถูกละเลยทอดทิ้ง และปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ในปี พ.ศ.2547 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) จึงได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) จนถึงปัจจุบัน รวม 7,133 แห่งทั่วประเทศ การดำเนินงาน ศพค. จะเป็นรูปแบบที่ดำเนินการในลักษณะเครือข่าย มีการสนับสนุน 3 เสาหลัก คือ

- 1) ส่วนกลางมีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
- 2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
- 3) ทุกหน่วยงานของ พม.

ส่วนภูมิภาคมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และราชการส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลประสานความร่วมมือขับเคลื่อนกลไก ศพค. โดยมี

อปท.หนุนเสริม และรูปแบบที่ดำเนินการโดยภาคประชาชน ซึ่ง ศพค. ที่ดำเนินการโดยมี อปท.หนุนเสริมจะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะ อปท. ให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่เข้ามีส่วนร่วมรับผิดชอบงาน ศพค.สามารถใช้ทรัพยากรของ อปท. เช่น ข้อมูลต่าง ๆ บุคลากร สถานที่งบประมาณ และยาพาหนะได้สะดวกรวดเร็ว แต่ทั้งนี้ไม่ใช่ ศพค. ที่ดำเนินการโดยประชาชนจะไม่สามารถขับเคลื่อนงาน ศพค. ได้ ศพค. ยังคงขับเคลื่อนงานตามศักยภาพของแต่ละ ศพค. ที่ต่างกันไป

3.1 ความหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัว

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2560) ได้ให้ความหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง องค์กรประชาชนที่มาจากตัวแทนกลุ่ม หรือองค์กรในชุมชน ที่อาสาสมัครมาร่วมกันดูแล ป้องกันและแก้ไขปัญหาคครอบครัวในชุมชนที่มีการบริหารจัดการในรูปของ "คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน" โดยมีเครือข่ายกลุ่มครอบครัวเป็นสมาชิก และอยู่ในความดูแลและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล โดยศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือ ศพค. จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในหมู่บ้านหรือตำบล ในการสำรวจข้อมูล วางแผน และประสานความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับครอบครัว โดยคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะมาจากการคัดเลือกของประชาชนตามกระบวนการประชาคม

3.2 กระบวนการทำงานของศูนย์พัฒนาในชุมชน

บทบาทหน้าที่ที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ การให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่มีปัญหา การให้ความรู้ด้านครอบครัว การพบปะเยี่ยม การจัดกิจกรรมด้านครอบครัวมรวันสำคัญต่างๆ โดยสอดแทรกบูรณาการกิจกรรมในพื้นที่ให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (สนง.พมจ.) โครงการที่ในทุกภาคทำคล้ายคลึงกัน ได้แก่ โครงการ “จูงลูกจูงหลานเข้าวัด” โครงการ “พาลูกจูงหลานเข้าวัด/โบสถ์/มัสยิด” โครงการ “ค่ายครอบครัวสัมพันธ์/ครอบครัวสัมพันธ์” โครงการ “อบรมคุณธรรม/จริยธรรมในครอบครัว” โครงการ “ครอบครัวอบอุ่น/ครอบครัวเข้มแข็ง” และโครงการ “สายใยรัก” นอกจากนี้ ศพค. ยังได้พัฒนารูปแบบ วิธีการ เนื้อหาสาระรวมทั้งการดึงงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชน มาร่วมดำเนินงานอีกด้วย แต่ปัญหา คือ ขาดพลังขับเคลื่อนต่อสังคมในมุมกว้าง คณะทำงานของ ศพค.บางแห่งยังไม่สามารถเขียนโครงการได้ จึงจำเป็นต้องมีที่ปรึกษา และอีกบทบาทที่ควรจะทำแต่ยังไม่ได้ดีทำหรือทำได้น้อยของคณะทำงาน/ศพค. คือ การทำแผนปฏิบัติงานในลักษณะบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาตำบล การสำรวจและจัดทำข้อมูลครอบครัว การส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานต่างๆในระดับตำบลและหมู่บ้านพบว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกของการได้มาซึ่งคณะทำงาน การแบ่งความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัวในชุมชน

การดึงครอบครัวที่มีปัญหาให้เข้าร่วมกิจกรรม การละลายพฤติกรรม และการนำครอบครัวของ คณะทำงานเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน รวมทั้งขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ราชการเข้ามาร่วมเป็นที่ปรึกษา สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ สค. เน้นให้ ศพค. ดูแลรับผิดชอบ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวที่เสี่ยงต่อปัญหา และกลุ่มครอบครัวปกติ ซึ่งพบว่าในการ ปฏิบัติ ศพค.ไม่สามารถเลือกทำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ เนื่องจากทั้ง 3 กลุ่มครอบคลุมทุกคนในชุมชน แต่ เน้นให้การช่วยเหลือกลุ่มที่มีปัญหา ก่อน และเน้นการเฝ้าระวังในพื้นที่โดยเฉพาะปัญหาเด็กและ เยาวชนมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว และปัญหาอบายมุข

สำหรับการประชาสัมพันธ์ของคณะทำงานนิยมใช้วิธีการแบบ “ปากต่อปาก” โดยที่บางแห่ง ใช้การบอกเล่าผ่านรายการวิทยุชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนทราบถึงข่าวสารข้อมูล และช่องทางในการ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

ส่วนการติดตามและการสอนงาน พบว่า ทุกพื้นที่ที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ พม. เข้ามาติดตาม ประเมินผลงานโดย สค. ระบุว่าที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบให้คำปรึกษาแนะนำแก่ ศพค. ในด้าน วิทยากรกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว และงบประมาณ ซึ่งในทางปฏิบัติมักเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ศพค.(สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ, 2553)

โดยสรุป บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของ ประชาชนในหมู่บ้าน/ตำบล ในการสำรวจข้อมูล วางแผน และประสานความร่วมมือจากหน่วย ราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชน เพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน และ แก้ไขปัญหาร่วมกับให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัว อีกทั้งยังมีบทบาทในการพัฒนา และ เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

การพัฒนารูปแบบ ศพค.ให้มีความหลากหลาย ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ดังนี้

1) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนำร่อง

คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก ศพค.ที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น จังหวัดละ 1 ศูนย์ มีเครือข่ายการเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาครอบครัว มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความ เข้มแข็งของสถาบันครอบครัวอย่าง ต่อเนื่อง มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย คณะทำงาน ศพค.สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านครอบครัว สามารถจัดหาทรัพยากรจาก หน่วยงานอื่นมาสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่ง ศพค.ที่ได้รับการคัดเลือก มีจำนวน 6 ศูนย์จาก 6 จังหวัด ซึ่งได้แก่ จ.นครพนม จ.นครสวรรค์ จ.บุรีรัมย์ จ.สมุทรปราการ จ.กาญจนบุรีและ จ.นครศรีธรรมราช ส่วนหน้าที่ ศพค.นำร่อง ได้แก่ ร่วมกันวิเคราะห์และศึกษาเรียนรู้รูปแบบ ของการทำงานและสร้างแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

2) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนต้นแบบ

เป็น ศพค.ที่ความเข้มแข็งในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ มีความพร้อมที่รับพัฒนาศักยภาพให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ผ่านการประเมินขั้นต้นจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว โดยมีศพค.ที่ได้รับการคัดเลือก จำนวน 20 ศูนย์ 20 จังหวัด ได้แก่ จ.พะเยา จ.เชียงใหม่ จ.พิจิตร จ.พิษณุโลก จ.ขอนแก่น จ.มุกดาหาร จ.อุบลราชธานี จ.อุดรธานี จ.บุรีรัมย์ จ.จันทบุรี จ.นครนายก จ.ปทุมธานี จ.สมุทรสาคร จ.ตรัง จ.ภูเก็ต จ.สงขลา จ.สุราษฎร์ธานี จ.ราชบุรี จ.สิงห์บุรี และ จ.ยะลา โดยมีหน้าที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน

3) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรูปแบบใหม่

ลักษณะพิเศษ คือ เป็น “หน่วยงานเชื่อมโยงพิเศษ” ที่มีลักษณะของ การดำเนินงาน ด้วยการประสานเครือข่ายชุมชนและดำเนินงานในรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ โดยมี ผู้จัดบริการทางสังคม (Case Manager) เป็นผู้เชื่อมโยงและจัดหาบริการหรือความช่วยเหลือ เฉพาะด้านที่มีอยู่ในระดับจังหวัด โดยศพค.ที่ได้รับการคัดเลือก จำนวน 6 ศูนย์จาก 6 จังหวัด ได้แก่ จ.กระบี่ จ.พังงา จ.ภูเก็ต จ.ระนอง จ.สตูล จ.ตรัง มีหน้าที่เน้นหนักที่หน้าที่นของฝ่ายจัดการ เพื่อให้ศพค.ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความร่วมมือกันระหว่างส่วนการให้บริการและส่วนเครือข่ายชุมชน และศูนย์ดังกล่าวได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ

4) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

ศพค. นี้ใช้เกณฑ์การคัดเลือกเช่นเดียวกับ ศพค.นาร่อง ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ศึกษาเรียนรู้รูปแบบการทำงาน และสร้างแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การดำเนินการปฏิบัติได้จริง เพื่อให้การทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน มุ่งเน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายต่างๆเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน อีกทั้งเป็นแบบอย่างให้แก่ศพค.อื่นๆต่อไป

5) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่เข้าโครงการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มุ่งสู่มาตรฐาน 2552

ศพค. ลักษณะนี้จะมีการกำหนดให้ศพค.มีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามแนวทางของมาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนข้อกำหนดหรือเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของ ศพค.ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

3.3 ปัญหาและอุปสรรคของการทำงานที่ผ่านมาของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากการรายงานผลการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ปี 2554 พบว่า ศพค. ที่ดำเนินการโดยมี อปท. หนุนเสริมส่วนใหญ่เป็นผู้มีส่วนร่วมประเมินตามมาตรฐานมากกว่า ศพค. ที่ดำเนินการโดยประชาชน เนื่องจากการรายงานตามมาตรฐาน ศพค. ต้องจัดทำเอกสารรายละเอียดต่าง ๆ ตามแบบรายงานผลตามตัวชี้วัดจำนวนพอสมควร ในขณะที่ ศพค. ที่ดำเนินการโดยประชาชนจะมีข้อจำกัดในการจัดทำเอกสารรายงาน นอกจากนั้นยังพบว่า การรายงานตามมาตรฐาน ศพค. แต่ละ ศพค. จะมีความรู้ ความเข้าใจต่างกันอยู่พอสมควร ซึ่งมีผลต่อการจัดทำเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ในปี พ.ศ.2562 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) จึงได้พัฒนาปรับปรุงมาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน วิธีการตรวจประเมิน ช่วงระยะเวลา และกลไกการตรวจประเมิน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ศพค. ได้ตรงกับเป้าหมายและสอดคล้องกับศักยภาพของ ศพค.แต่ละระดับตามวัตถุประสงค์ของ ศพค. โดยคาดหวัง ดังต่อไปนี้

- 1) เกิดการประสานความร่วมมือพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในชุมชน
- 2) ส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
- 3) สร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นองค์กรภาคประชาชน จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว โดยมีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนองค์กร กลุ่ม เครือข่ายครอบครัวในชุมชนเป็นสมาชิก โดยการส่งเสริมและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น โดยใช้กระบวนการประชาคมขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชนการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะทำหน้าที่ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และเสริมสร้างความรู้ให้กับชุมชน ในเรื่องของการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยมีหลักการและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

แนวคิด

4.1 แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS)

แนวคิดนี้อธิบายถึง บทบาทของการบริหารงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการบริการสาธารณะ การบริหารปกครองแบบประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมือง โดยที่รัฐบาลไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการควบคุมเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องทำหน้าที่เสมือนผู้ให้การสนับสนุน

ช่วยเหลือแก่พลเมืองให้ความสำคัญแก่ความเป็นพลเมืองหรือให้ความสำคัญต่อการเป็นมนุษย์มากกว่า ความเป็นผู้ประกอบการหรือผลผลิตที่ได้ กล่าวคือ ราชการควรเน้นการบริการแทนที่จะเป็นการถือหางเสือ (Serve Rather Than Steer) (Denhardt, 2000)

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) คือ ชุดของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการบริหารรัฐกิจภายใต้ระบบการบริหารปกครองที่ให้ความสำคัญกับการบริการสาธารณะการบริหารปกครองแบบประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมืองซึ่งปฏิเสธตรรกะที่เน้นตลาดของกลุ่มการจัดการนิยมหรือกลุ่มการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) เป็นทางเลือกที่น่าจะเหมาะสมในยุคปัจจุบันที่รัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่ในการปกครองเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องทำหน้าที่เสมือนผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่พลเมืองให้ความสำคัญแก่ความเป็นพลเมืองหรือให้ความสำคัญต่อการเป็นมนุษย์มากกว่าความเป็นผู้ประกอบการหรือผลผลิตที่ได้

โรเบิร์ตและเจเน็ต (Robert and Janet, 2007) กล่าวว่า “ข้าราชการไม่ได้ส่งมอบบริการสู่ลูกค้า แต่เขาส่งมอบประชาธิปไตย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริการสาธารณะแนวใหม่ เป็นแนวคิดของนักรัฐประศาสนศาสตร์สายรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณค่าหรืออุดมการณ์โดยเฉพาะคุณค่าความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าเรื่องประสิทธิภาพหรือผลิตภาพ โดยมีแนวคิดพื้นฐานหรือรากฐานของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ 4 ประการหลัก คือ

- 1) ทฤษฎีประชาธิปไตยพลเมือง (Theories of Democratic Citizenship)
- 2) ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Models of Community and Civil Society)
- 3) มนุษย์นิยมองค์การและรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (Organizational Humanism and the New Public Administration)
- 4) รัฐประศาสนศาสตร์หลังสมัยใหม่ (Postmodern Public Administration)

เนื่องจากการบริการสาธารณะแนวใหม่ มีรากฐานจากทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยและแนวทางอื่น ๆ ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งรวมถึงแนวทางแบบประจักษ์นิยม แนวทางการตีความ และแนวทางเชิงวิพากษ์วิจารณ์ จึงมองข้าราชการว่าเป็นคนมีเหตุผลในเชิงยุทธศาสตร์ที่ใช้เหตุผลทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และองค์การมองผลประโยชน์สาธารณะว่าเป็นผลจากการพูดคุยเกี่ยวกับคุณค่าที่มีร่วมกันมองประชาชนว่าเป็นพลเมืองซึ่งมีทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบกับบริหารหรือข้าราชการมีบทบาทรับใช้ประชาชน (Serving) เพราะประชาชนคือเจ้าของประเทศ ข้าราชการต้องมีบทบาทในการเจรจาไกล่เกลี่ย และเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดค่านิยมร่วมกันในหมู่พลเมือง ชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ กลไกที่จะทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย คือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้บรรลุผลที่ตกลงร่วมกันมองว่ากลไกการตรวจสอบมีหลากหลาย ทั้งด้านกฎหมาย ค่านิยมของชุมชนบรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐาน

ทางด้านวิชาชีพ และผลประโยชน์ของพลเมืองข้าราชการควรมีดุลยพินิจแต่ต้องมีการควบคุมและตรวจสอบโครงสร้างองค์การควรเป็นแบบร่วมมือกันโดยมีผู้นำร่วมทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ ส่วนปัจจัยจูงใจข้าราชการและนักบริหารคือการได้รับใช้ประชาชนและการได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม

จากแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การกำหนดจัดตั้งคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่เป็นคนในชุมชนคัดเลือกจากฉันทามติของคนในชุมชน จะทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงจากชุมชน โดยมีทีมสหวิชาชีพคอยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือรวมถึงส่งเสริมความรู้ที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่

4.2 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)

แนวคิดนี้กล่าวถึง บทบาทของภาครัฐที่ไม่เพียงแต่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆเพียงหน่วยเดียว แต่ควรให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเข้ามาดำเนินการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย เวลา และป้องกันความผิดพลาดโดยให้รัฐเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมดังกล่าว (ปกรณ ศิริประกอบ, 2562)

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพ ของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากลของทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการบริหารรัฐกิจ และการบริหารธุรกิจโดยการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้นจะมุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานทั้งด้านผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และความคุ้มค่าของเงิน (Value for Money) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ โดยนำเอาเทคนิควิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ เข้ามาประยุกต์ใช้มากขึ้น

ความจำเป็นในการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ทดแทนการบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิม สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมือง วิกฤติเศรษฐกิจที่ประเทศจะต้องเผชิญ สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร มีผลให้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรภาครัฐและเอกชนจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเพิ่มศักยภาพในการทำงานที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
- 2) ปัญหาระบบราชการไทย มีความเสื่อมถอยของระบบราชการ ขาดความเป็นธรรมในการทำงาน นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงมักยึดถือในอำนาจและผลประโยชน์ของตนเองและหน่วยงาน มากกว่าการตระหนักถึงการลดต้นทุน ประหยัด คุ่มค่า รวมถึงมีความพยายามขยายภาระหน้าที่ของตนให้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าว ได้นำ

ไปสู่ระบบราชการที่มีขนาดใหญ่โต เทอะทะ และมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่ยาว อันจะเป็นปัจจัยให้เกิดการควบคุมสั่งการจากบนลงล่างที่ยากมากขึ้น และเมื่อปัญหาเหล่านั้นสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดความล้มเหลวของระบบราชการ (Bureaucratic Failures) อีกทั้งยังพบว่า ระบบการให้ผลตอบแทนภาครัฐไม่ส่งเสริมหรือช่วยสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากความล้มเหลวของการบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิมดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชาหรือผู้บริหารต้องปรับปรุงการจัดองค์การให้มีความสร้างสรรค์ สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ และลดการใช้แนวทางการบริหารในลักษณะเดิม เนื่องจากกฎระเบียบ ข้อบังคับในระบบราชการที่มีจำนวนมาก ได้ส่งผลให้เกิดกรอบ หรือข้อจำกัดในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ดังนั้น หากองค์กรภาครัฐไม่มีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานที่ทันสมัย อย่างเป็นทางการก็จะเป็นสาเหตุการพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆของประเทศ เป็นไปอย่างล่าช้า (ชมภูนุช หุ่นนาค, 2560)

โดยสรุป การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ของภาครัฐและยุทธศาสตร์ด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมตามยุคตามสมัย

จากข้อมูลข้างต้น แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับใช้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นกลไกในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวตามหลักการรัฐบาลที่คาดการณ์ล่วงหน้า “กันดีกว่าแก้” ที่กล่าวว่า ภาครัฐในอดีตนิยมการแก้ปัญหา เช่น ถ้ามีการเจ็บป่วยก็ให้ส่งการรักษาพยาบาล ถ้าต้องการแก้ปัญหาอาชญากรรม ก็เพิ่มงบประมาณให้กับตำรวจ ถ้าต้องการดับเพลิง ก็ซื้อรถดับเพลิงเพิ่มขึ้น กล่าวคือ สภาพการณ์ที่หน่วยงานรออนปัญหาเล็กๆ กลายเป็นวิกฤติแล้วจึงค่อยแก้ไข ทำให้รัฐสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นจำนวนมากในการแก้ปัญหาแทนที่จะหาทางป้องกันไว้ก่อน เช่นเดียวกับการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะเป็นหน่วยงานที่ช่วยเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวหรือช่วยลดความรุนแรงดังกล่าวลง หากคณะทำงานสามารถทำงานในการป้องกันส่งเสริมได้อย่างมีคุณภาพก็จะช่วยลดภาระด้านงบประมาณและทรัพยากรในการที่จะจัดการและแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงลง

จากสองแนวคิดทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) กับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มีความแตกต่างกันหลายประเด็น โดย การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) จะไม่เห็นด้วยที่จะมองประชาชนเป็นลูกค้าเหมือนการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) แต่กลับเห็นว่าประชาชน คือ พลเมืองที่ต้องการผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือผลประโยชน์ระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนหรือผลประโยชน์ระยะสั้นในการบริการสาธารณะนักบริหารรัฐกิจก็เป็นเพียงผู้รับผิดชอบร่วม ไม่ใช่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการไม่ประสิทธิภาพและผลิตภาพไม่ใช่เรื่องที่มี

ความสำคัญมากกว่าความเสมอภาค ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบได้ของภาครัฐโดยเห็นว่าการคำนึงในเรื่องความเป็นธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบได้ต่างหากที่เป็นเป้าหมายของการบริการสาธารณะการบริการของรัฐไม่ได้เป็นการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่พลเมืองเท่านั้นแต่มันคือการส่งมอบความเป็นประชาธิปไตยไปสู่พลเมือง

4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม (feminist family theory)

แนวคิดทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมานาน เนื่องจากการมีแนวคิดและจิตสำนึกของคนในสังคมต่อสตรีในเชิงลบ เช่น การกดขี่ข่มเหง การทำร้ายร่างกาย การละเมิดรูปแบบต่าง ๆ และการลดทอนคุณค่าของผู้หญิง โดยทฤษฎีนี้มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องคือ

เคลลี (Kelly, 1982) กล่าวว่า แนวคิดสตรีนิยมมีจิตสำนึกที่จะต่อต้านการข่มเหงรังแกผู้หญิง โดยส่วนใหญ่มีผู้ชายเป็นผู้กระทำ อีกทั้งเชื่อว่า เพศเป็นเรื่องที่สังคมวัฒนธรรมสร้างขึ้น โดยผู้หญิงเป็นกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นให้สอกล้อกับความคิดทั่วไปว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ซึ่งมีอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงระบบชายเป็นใหญ่ และการรวมศูนย์กลางไปที่ผู้ชายได้เกิดในสังคมเป็นเวลานาน ไม่มีความยุติธรรมทางสังคม เนื่องจากสังคมมีการกำหนดให้เพศหนึ่งมีอำนาจมากกว่าอีกเพศหนึ่ง

โบการ์ (Bograd, 1988) อธิบายว่า แนวคิดสตรีนิยมเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างมนคติทางวัฒนธรรมที่ยึดหลักผู้ชายเป็นใหญ่และการมีข้อจำกัดของเพศหญิง จากเหตุผลนี้ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในบทบาทที่เป็นรอง ความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมที่มองว่าผู้ชายเป็นใหญ่ และเป็นวิธีการในการรักษาการควบคุมทางสังคมและการคงอำนาจของชายที่เหนือกว่าหญิง

จากทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นว่า พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวมีมูลเหตุจากทั้งตัวตนและสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละแนวคิดที่มาจากต่างศาสตร์ หรือการผสมผสานศาสตร์เพื่อมองการใช้ความรุนแรงอย่างเป็นองค์รวม เพื่อที่จะเข้าใจรากเหง้าของปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุม ซึ่งการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต้องอาศัยการผสมผสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว

กล่าวโดยสรุป จากทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม จะเห็นได้ว่าความมีอำนาจในสังคมของเพศชายและเพศหญิงไม่เทียบกัน การที่เพศใดเพศหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกเพศหนึ่ง ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการกดขี่ข่มเหงอีกฝ่ายได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและหากไม่สามารถขจัดความเชื่อว่าชายเป็นใหญ่กว่าหญิงก็จะเป็นเหตุก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ตามมา

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อจัดการปัญหาและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดย พรบ. ดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ซึ่งการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อาจกระทำได้หลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งด้วยคำพูด ยื่นเป็นหนังสือ โทรศัพท์ แจ้งทางอีเมล หรือวิธีการอื่นๆ ซึ่งผู้แจ้งโดยสุจริตจะได้รับการคุ้มครองและไม่ต้องรับความผิดใดๆ แต่ถ้าผู้นั้นไม่สามารถร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ร้องทุกข์แทนก็ได้ และในการสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงร้องขอ ร่วมอยู่ด้วยเพื่อให้คำแนะนำปรึกษา
- 2) พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่ง ในการกำหนดวิธีการหรือมาตรการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นการชั่วคราวในระหว่างการสอบสวนไม่ว่าจะมีการร้องทุกข์หรือไม่ เช่น แจ้งให้ผู้กระทำรุนแรงชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นตามสมควร การสั่งห้ามเข้าใกล้ครอบครัว รวมถึงจัดให้เข้ารับการรักษาจากแพทย์ ทั้งนี้ไม่ว่าคดีรุนแรงในครอบครัวจะดำเนินการไปถึงขั้นใด คู่กรณีก็สามารถยอมความกันได้ โดยมีเงื่อนไขให้ผู้ถูกระทำรุนแรงต้องปฏิบัติตาม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงซ้ำ หากไม่สามารถทำได้ก็จะให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุดโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของลูกๆ เป็นสำคัญ
- 3) ผู้ที่กระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายกำหนดโทษให้ผู้นั้นต้องรับโทษฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น แต่หากการกระทำความผิดนั้น เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้

ได้รับอันตรายแก่กาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้

- 4) ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมิได้มีการร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสีย จะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
- 5) คดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนกว่าคดีอาญาทั่วไป เพราะคดีรุนแรงในครอบครัวเป็นการทำร้ายกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว แตกต่างจากการ ทำร้ายร่างกายในคดีอาญาปกติ การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาทั่วไปที่มุ่งการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเดียว ที่เป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีวิธีการในการดำเนินคดีต่างหาก โดยหวังให้ผู้กระทำผิดกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมถึงเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในครอบครัว
- 6) เมื่อศาลได้ออกคำสั่งมาตรการหรือวิธีการเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในกรณีและผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพอใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้นั้นมาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินกว่า 1 เดือน
- 7) ในข้อกำหนดมาตรา 13 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดยกำหนดในกฎกระทรวง นั่นคือ หน่วยงานที่ช่วยส่งเสริม ป้องกัน และจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายออกมาให้ความคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง แต่ยังคงพบอุบัติการณ์การเกิดความรุนแรงอยู่มาก และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในทุกปี เนื่องมาจากสาเหตุปัญหาครอบครัว โดยมักพบในครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดความมั่นคงของสัมพันธภาพในครอบครัว ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของสถาบันครอบครัว ร่วมกับข้อกฎหมายบางประการยังไม่เข้มงวดและมีบทลงโทษที่ไม่รุนแรงเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีช่องว่างของกฎหมายของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ และขั้นตอนที่มี

ลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ร่วมกับในกฎหมายฉบับนี้ ได้ระบุให้มีการจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือและจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไว้หลากหลาย มีรายละเอียดดังนี้

ปานวลัย ศรีราม, พระมหาสมคิด อินทร์แก้ว, และรังสรรค์ วัฒนาชัยวณิช (2561) ศึกษาความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน ๓ จังหวัดภาคใต้ พบว่า ความรุนแรงในครอบครัว แบ่งเป็น 1) ด้านความรุนแรงทางด้านวาจา พบว่า สมาชิกในครอบครัวมักพุดจาให้เด็กน้อยใจหรือบางครั้งอาจจะเป็นพ่อแม่เองที่พุดจาไม่สุภาพกันในบ้านหรือกับคนที่สนิทสนมโดยลืมนึกไปว่าลูกได้ยินและรับฟังคำไม่สุภาพเหล่านั้น แล้วนำไปแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว 2) ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย สะท้อนว่า ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดทั้งในวัยเด็กและวัยรุ่น หากสมาชิกในครอบครัวตีเด็กทันทีเมื่อเด็กทำให้โกรธ จะหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ก้าวร้าว และเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพออกมา หรือเกิดพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว 3) ด้านความรุนแรงทางด้านสังคม พบว่า เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม มักเกิดจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ตรงกันบ่อยครั้ง เกิดผลกระทบตามมา คือ ครอบครัวหรือแม้กระทั่งตัวเด็กขาดความสงบสุข เนื่องจากการทะเลาะ การด่าทอทุบตี ทำร้ายกันในครอบครัว ซึ่งก่อความรำคาญต่อเพื่อนบ้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการลดความก้าวร้าวของเด็ก มีดังต่อไปนี้

- 1) ด้านความรุนแรงทางด้านวาจา: พ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวต้องระงับการพุดจาไม่เหมาะสมพุดจาให้เด็กน้อยใจ
- 2) ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย: สมาชิกในครอบครัวควรให้ความใกล้ชิด ดูแลเอาใจใส่ และอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเด็กอยู่เสมอ
- 3) ด้านความรุนแรงทางด้านสังคม: เมื่อสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ควรปลูกฝังความรักและความเข้าใจกันในครอบครัว พุดจากันด้วยเหตุผล เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน จะ

เห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ถูกรกระทำ โดยเฉพาะในสตรีและเด็ก ดังการศึกษาของ มาร์โกลิน (1998) ศึกษาผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวที่มีต่อเด็ก พบว่า การที่เด็กได้เห็นความรุนแรงระหว่างพ่อแม่เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กเป็นอย่างมาก โดยสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และการคุ้มครองเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการเผชิญความรุนแรงของคู่สมรสจึงมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆของเด็ก

จากการศึกษาข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ดังการศึกษาของ กัญฉฐิกา พลอยทับทิม, จตุพร บานชื่น และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดปทุมธานี 255 คน พบว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว มีการรับรู้บทบาทหน้าที่การเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวในและ มีความคิดเห็นต่อแนวคิดความรุนแรงในครอบครัวระดับมาก เนื่องจากคณะทำงานที่มีประสบการณ์การฝึกอบรมจะได้รับทราบแนวคิดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบุคคลที่มีใจอาสาในการมีส่วนร่วมทำงานด้านสังคม และยังพบว่า การรับรู้บทบาทหน้าที่และการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ความคิดเห็นต่อแนวคิดความรุนแรงในครอบครัวยังมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยพบว่าคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะทำงานฯที่มีการอบรมและผ่านประสบการณ์ปัญหาด้านความรุนแรงในครอบครัวจะสามารถปรับตัวและนำมาใช้ในครอบครัวตนเอง จนเกิดการขยายผลสู่ครอบครัวข้างเคียงและยังทำให้เกิดความกระตือรือร้นเป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ หัสพระชัย ภูวงค์ และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2561) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าค้อ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม และอยู่ในระดับ

ปานกลาง 5 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านสถานที่ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีส่งผลต่อแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าคือ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มี 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้าง ด้านอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ และด้านงบประมาณ โดยตัวแปรดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปรผันของตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อีกทั้งอาจจำเป็นต้องอาศัยแรงสนับสนุนอื่นๆ ทั้งด้านโครงสร้าง อุปกรณ์เครื่องมือ งบประมาณ และสถานที่ที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานก็จะนำไปสู่การพัฒนาการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จึงจำเป็นต้องมีการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ดังการศึกษาของ พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ (2554) ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น มีความร่วมมือร่วมใจกันในการป้องกันการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนของตนเอง มีการเฝ้าระวังการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน เครือข่ายสามารถปฏิบัติงานในชุมชนและประสานงานกับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นน้อยลง ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกัน ความรุนแรงในครอบครัวโดยควรมีการพิจารณาบริบทของแต่ละชุมชนเพื่อให้การนำไปใช้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งและช่วยลดความรุนแรงในครอบครัวลงได้ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แต่จากสถิติความรุนแรงที่ผ่านมามีแนวโน้มที่จะเพิ่มอัตราความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ อาจเนื่องมาจากปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการของคณะกรรมการที่ผ่านมา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า เรวดี ศรีตุนนธ์ และมาตี ลิมสกุล (2564) ศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) พบว่า การศึกษาด้านการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ในภาพรวม ในด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหาที่มีการดำเนินงานมากกว่าทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.61) เนื่องจากคณะกรรมการมีการกำหนด และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ทำให้หาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

บริบทของพื้นที่ แต่ขาดการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำแผน จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ด้านปัญหาอุปสรรคในภาพรวม พบว่า ด้านการบริหารจัดการมีปัญหาอุปสรรคมากกว่าด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.80) เนื่องจากศูนย์ขาดการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปี และงบประมาณสนับสนุนในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาข้างต้น เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ควรมีการจัดสรรเกี่ยวกับงบประมาณ โครงสร้างการทำงาน และแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนมีแบบแผน ร่วมกันมีการส่งเสริมแหล่งสนับสนุนในการปฏิบัติงานของคณะทำงานฯ

นอกจากนี้ รัฐวิชัย อริยพัชฌ์พล และพภัศสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล (2563) ศึกษาการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย พบว่า ปัญหาและการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ การที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เนื่องจากโครงสร้างอำนาจควรแก้ปัญหาโดยการณรงค์เพิ่มความรุ้เกี่ยวกับความรุนแรงเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว 2) ด้านเพศการล่วงละเมิดต่อร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศสภาพควรแก้ปัญหาโดยให้ความรู้แก่เด็ก ในเรื่องสำคัญที่ละเอียดอ่อน เช่น เพศ และควรปรับเปลี่ยนกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม 3) ด้านจิตใจ การดูด่าใช้อำนาจทำร้ายจิตใจควรแก้ปัญหาโดยการสร้างค่านิยมที่ดีตั้งแต่เด็กปลูกฝังการทำความดีให้เด็กตั้งแต่วัยเยาว์ และ 4) ด้านสภาพการเงิน เกิดจากครอบครัวที่ยากจนการไม่ได้รับการเลี้ยงดูตามอัธยาศัยควรแก้ปัญหาโดยการสนับสนุนการสร้างอาชีพ การจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมสินค้าชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงได้ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี 2) กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง 3) กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว 4) กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม และ 5) กลยุทธ์การพัฒนาและการบังคับใช้กฎหมาย

การศึกษาข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานของ ศราวุธ ศิลปวิทยา (2554) ศึกษาปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พบว่ากฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เป็นปัญหาในการบังคับใช้อยู่หลายประการได้แก่ ปัญหาการกำหนดให้เจ้าพนักงานหรือศาลสามารถออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์เป็นการชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีได้ต่อเมื่อต้องมีการร้องทุกข์ก่อน ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วแทบไม่มีผู้เสียหายคนใดประสงค์ที่จะร้องทุกข์ เนื่องจากผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว

จากเอกสารข้างต้น จะพบว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาระดับประเทศ และมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อด้านร่างกายและจิตใจ โดยผู้ถูกระทำส่วนใหญ่มักเป็นสตรี และเด็ก ซึ่งในเด็กส่งผลอย่างมากต่อพัฒนาการในการเติบโตสู่วัยผู้ใหญ่ นำไปสู่ปัญหาสังคม จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เพื่อการช่วยเหลือ ส่งเสริม ป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แต่อุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการการทำงานของคณะพัฒนาครอบครัวในชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเอื้อต่อการทำงาน อีกทั้งควรมีการส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจต่องานและปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ร่วมกับข้อบังคับของกฎหมาย ในปัจจุบันหลายประการที่ควรมีการปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมที่สุดต่อผู้ที่ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

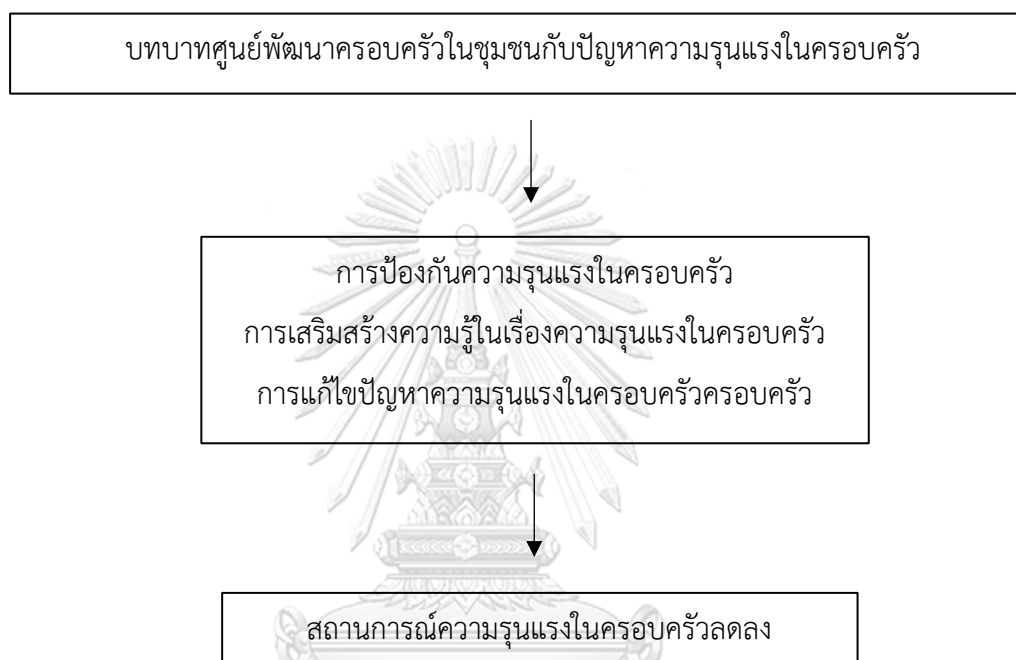
กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ได้ อธิบายบทบาทของการบริหารงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการบริการสาธารณะ การบริหารปกครองแบบประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมือง โดยที่รัฐบาลไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการควบคุมเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องทำหน้าที่เสมือนผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่พลเมืองให้ ให้ความสำคัญแก่ความเป็นพลเมืองหรือให้ความสำคัญต่อการเป็นมนุษย์มากกว่าความเป็น ผู้ประกอบการหรือผลผลิตที่ได้ กล่าวคือ ราชการควรเน้นการบริการแทนที่จะเป็นการถือหางเสีย (Serve Rather Than Steer) (Denhardt, 2011) ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดคณะทำงานศูนย์ พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นคนในชุมชน คัดเลือกจากฉันทามติของคนในชุมชน เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงจากชุมชน โดยมีทีมสหวิชาชีพคอยอำนวยความสะดวกและให้เหลือ รวมถึงส่งเสริมความรู้ที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล
- 3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิจัยจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยข้อมูลทุติยภูมิเป็นการรวบรวมข้อมูลการทำงานและแผนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สถิติการเกิดความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ที่ทำการศึกษา และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน อาทิ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง (Purposeful Sampling) ในการศึกษา โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 3 - 15 ปีโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 4 คน
2. ผู้ปฏิบัติงานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรีและศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรี ภาคกลาง จังหวัดนนทบุรี 3 คน
3. เจ้าหน้าที่ทีมสหวิชาชีพ ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ สาขาจิตเวช 2 คน ผู้ปฏิบัติงานเทศบาลนครนนทบุรี 3 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งใช้แนวทางคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้วิจัยจะจัดทำแบบสัมภาษณ์ไว้เป็นแนวทางใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดส่งแบบสัมภาษณ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเวลาในการเตรียมข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์ อีกทั้งการสัมภาษณ์ในลักษณะดังกล่าว จะทำให้ผู้วิจัยสามารถถามคำถามอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพิ่มเติมได้

3.4 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลดังนี้

หัวข้อการดำเนินงานวิจัย	ระยะเวลา (เดือน)			
	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
การพัฒนาโครงสร้าง	←→			
การเก็บรวบรวมข้อมูล		←→	←→	
การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล			←→	←→

ตารางที่ 1 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง รวมถึงข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นประเด็นภายใต้กรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยให้มีความสอดคล้องกับคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ เพื่อแปลความหมายและวิเคราะห์นำเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลมาเขียนสรุปจำแนกเป็นประเด็น

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากขั้นที่หนึ่ง และสรุปผลข้อมูลว่าคำตอบที่ได้ตอบคำถามการวิจัยหรือไม่ และทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งหนึ่งก่อน เพื่อลดความผิดพลาดของข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ประเด็นความเหมือนและความต่างของประเด็นที่สำคัญจากข้อมูลที่ได้รับและอภิปรายกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 สรุปผลและเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัย
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเป็นศูนย์กลางและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงครอบครัวในชุมชน

2. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนา
ครอบครัวในชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน กับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรีนั้น ได้รับการบรรจุโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของ เทศบาลนครนนทบุรีรายปีและระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2565 และแผนพัฒนาท้องถิ่นของ เทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 รวมไปถึงกระบวนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ตั้งแต่การเฝ้าระวัง ส่งเสริม และแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยนำวิธีการสัมภาษณ์เชิง ลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดและลึกในเรื่องนี้ ดังนั้น ในส่วนของผลการวิจัยในครั้งนี้ จะอธิบายเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคคล 2 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 10 คน ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่ง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัว (ภาคกลาง) จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 คน กลุ่มที่สอง ทีมสห วิชาชีพที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัด นนทบุรี จำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย พยาบาลวิชาชีพ สาขาจิตเวช จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ เทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 1 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่สามารถเปิดเผยรายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้ผู้วิจัยปกปิดข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความลับซึ่งผู้ให้ข้อมูลเกรง ว่าข้อมูลที่ให้อาจกระทบต่อหน้าที่การงานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาวิจัยไว้ 2 ประการ ดังนี้
 ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ประการที่สอง เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์บุคคลสามารถอธิบายโดยแยกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

2.1 บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2.1.1 บทบาทหน้าที่และการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินงานโดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การทำงานเชิงรุก ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินงานในการเฝ้าระวังการเกิดเหตุความรุนแรง และการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว โดยวิธีการดำเนินงานจะเป็นการรวบรวมข้อมูล สอบถามและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนในชุมชนผ่านการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่คณะทำงานศูนย์ฯ เข้าไปมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินงานภายใต้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และตามแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรีที่ผ่านมา อาทิ โดยได้ดำเนินโครงการพลังครอบครัว เอาชนะยาเสพติด ภายใต้การสนับสนุนจากเทศบาลนครนนทบุรี ที่ได้ตระหนักถึงสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีผู้ติดยาเสพติดเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ทำอย่างไรให้ลูกหลานห่างไกลยาเสพติด” และกิจกรรมรณรงค์พลังครอบครัวเอาชนะยาเสพติดให้แก่ผู้ปกครองของเด็ก เยาวชน ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากชุมชนในตำบลท่าทราย 26 ชุมชน และผู้ปกครองของเด็กจากโรงเรียนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมทั้งสิ้น 200 คน และโครงการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่มีแนวคิดของการริเริ่มโครงการจากสภาพสังคมในปัจจุบันพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย และมีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากผู้กระทำมักเป็นคนในครอบครัวจึงทำให้ผู้ถูกกระทำต้องอยู่ในวงจรการถูกทำร้ายและไม่กล้าปฏิเสธ ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เทศบาลนครนนทบุรีจึงได้ทำ

โครงการ “เฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว” เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และร่วมกันหาวิธีหรือแนวทางป้องกันและแก้ไขความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นใน ครอบครัวร่วมกับชุมชน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรง และแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้เกิดการปรับทัศนคติและยุติการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาโดย จัดกิจกรรมโครงการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นเมื่อเกิด เหตุการณ์ที่มีแนวโน้มจะเกิดความรุนแรงขึ้น คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นองค์กรลำดับต้น ที่ทราบเหตุและข้อมูลพื้นฐานของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐในการทำหน้าที่การประสาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“การทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินงานในเชิงรุก ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงการเฝ้าระวังความรุนแรงในพื้นที่ เมื่อเกิดเหตุหรือมีเหตุสุ่มเสี่ยงที่ คณะทำงานของ ศพค. วิเคราะห์แล้วจะมีแนวโน้มพัฒนาไปเป็นความรุนแรงในครอบครัวนี้ คณะทำงานของ ศพค. ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทรายของเราหลายๆคนก็เป็นทั้งอาสาสมัครพัฒนาสังคม (อพม.) ซึ่งจะมี องค์ความรู้ในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุ การป้องกันและเฝ้าระวังการค้ามนุษย์หรือว่าจะเป็นในเรื่องของการดูแลผู้ พิการซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ คณะทำงานมีอยู่เป็นทุนเดิม เมื่อเกิดเหตุต่างๆ ขึ้นคณะทำงานก็จะเหมือนตัวกลางที่ คอยประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ถึงตัวคณะทำงาน ศพค. เองจะส่วนมากจะเป็นผู้ประสาน จะไม่เข้าไปไกลเกลี่ยซึ่งจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปทำแทน เพราะมีความ ขำนาญมากกว่าแต่ข้อดีของ ศพค. ก็คือจะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวในชุมชนและรู้ภูมิหลังของแต่ละ ครอบครัวได้มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ตรงนี้ก็คือข้อดีของการทำงานในเชิงรุกของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ครับ”

คุณนัท, นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าทำงานของการทำงานของศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีรูปแบบการทำงานในเชิงรุก ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในชุมชน นอกจากนี้การดำเนินงานของคณะทำงานของการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี เป็นการทำงานที่อาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลายไม่เพียงแต่ใน ด้านความรุนแรงในครอบครัวเพียงเท่านั้น

2. การทำงานเชิงรับ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัด นนทบุรีมีแนวทางการทำงานในด้านนี้เป็นส่วนมาก ทั้งการส่งเสริมองค์ความรู้ให้ประชาชน การ

สร้างความตระหนักถึงสิทธิของตน ให้ประชาชนในชุมชนเห็นถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อาทิ โครงการสานสัมพันธ์ครอบครัวอบอุ่น เทศบาลนครนนทบุรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทอย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม จะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวหลายประการ ได้แก่ ปัญหาเด็กจรจัดเด็กเร่รอน เด็กหนีออกจากบ้าน และเด็กติดยาเสพติด ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนบางเขนและท่าทราย จึงได้จัดโครงการสานสัมพันธ์ครอบครัวอบอุ่นขึ้น เพื่อสนับสนุนสถาบันครอบครัวไทยให้เป็นครอบครัวแข็งแรง เพราะถ้าสถาบันครอบครัวแข็งแรงก็จะส่งผลให้ชุมชนเป็นชุมชนที่แข็งแรงและเข้มแข็งในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ยังได้มีการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) มีการดำเนินงานและได้รับงบประมาณอยู่ทุกปี อาทิ ในด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ได้มีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลนครนนทบุรี ก่อตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบันด้วยเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการส่งเสริมผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นไปในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ การตั้งชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรี และจัดโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและจิตของกลุ่มวัยผู้สูงอายุ แต่ขาดสถานที่ในการจัดบริการสุขภาพและส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของประชากรวัยสูงอายุ ซึ่งต้องการการดูแลที่เหมาะสมกับวัยให้ได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจและสังคม ประกอบกับข้อมูลทะเบียนราษฎรพบว่า ประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพและเป็นรูปธรรม “ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี” จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและจิต ผ่อนคลายความเครียด คลายความกังวลรู้จักเตรียมความพร้อมและรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง นับเป็นก้าวแรกของการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี ตั้งอยู่ในศูนย์นันทนาการเทศบาลนครนนทบุรี (แยกสนามบินน้ำ) เลขที่ ๑๔๔/๑ ถนนติวานนท์ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็น

ศูนย์กลางในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของประชากรวัยผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตนเองได้ระดับหนึ่ง และสามารถเดินทางมายังศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมของร่างกายและความต้องการ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเปิดให้บริการทุกวัน เวลาราชการ ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. ให้บริการในลักษณะของสโมสร เปิดให้บริการเฉพาะผู้ที่สมัครเป็นสมาชิก มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ บริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น ส่งเสริมการออกกำลังกาย พัฒนา สุขภาพจิต เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันและสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ ทีมสหวิชาชีพท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า

“ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี นอกจากจะดำเนินงานตามกรอบตามแผนการดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ศพค. ของเรา ยังได้มีการดำเนินงานด้านครอบครัวและในการดำเนินงานด้านอื่นๆ รวมถึงการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเป็นพื้นที่ป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีระบบ ยกตัวอย่างเช่น ในแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2563 - 2565 และ แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 ของเทศบาลนครนนทบุรี ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนในประเด็นพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีสุขภาพที่ดีมีรายได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ในแผนงานสังคมสงเคราะห์ โครงการที่ 5 โครงการส่งเสริมการเพิ่มทักษะพัฒนาศักยภาพและศึกษาดูงานคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยโครงการ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรู้ในการปฏิบัติงานกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม...”

คุณฝน, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

จากบทสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์มองว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในเรื่องการส่งเสริม ธรรมชาติ เพื่อยุติความรุนแรงในครอบครัว ตามการได้รับจัดสรรงบประมาณตามกรอบงบประมาณของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นโครงการส่งเสริมการเพิ่มทักษะพัฒนาศักยภาพและศึกษาดูงานคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การจัดโครงการแม่ดีเด่น และโครงการพ่อดีเด่น เพื่อสร้างความตระหนักและเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยที่ครอบครัวในสามารถปฏิบัติได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือชุมชนมองว่าครอบครัวนั้นควรเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนก็จะได้รับรางวัล ซึ่งเป็นการสร้างจุดใจในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และถือเป็นการดำเนินงานเชิงรับของ ศพค. นอกจากนี้ คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ได้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องในชุมชนในด้านอื่นๆ เพื่อร่วมบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

“...เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวเข้มแข็งซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป โดยศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนนทบุรี ได้รับงบประมาณปีละ 500,000 บาท เป็นประจำทุกปี นับตั้งแต่แผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี ครั้งที่ผ่านมา (2561-2565) ทำให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของเราสามารถดำเนินงานในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างต่อเนื่องและไม่ติดขัด นอกจากนี้ เรายังมีโครงการเพิ่มเติมทั้งในเรื่องของโครงการยกย่องแม่ดีเด่น ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องและเผยแพร่เกียรติคุณผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นแม่ดีเด่นประจำชุมชนและแม่ดีเด่นเมืองนนท์ เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรต้นแบบของชุมชนซึ่งในโครงการนี้ได้รับงบประมาณ 400,000 บาท เป็นประจำทุกปี นอกจากนี้จะดำเนินงานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและสตรีแล้ว เรายังเห็นคุณค่าในเรื่องของความเสมอภาคระหว่างเพศจึงมีโครงการยกย่องพ่อดีเด่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความสำคัญพระคุณของพ่อ ยกย่องบทบาทของพ่อที่มีต่อครอบครัวและสังคม เพื่อให้ลูกแสดงความกตัญญูต่อกับพ่อแม่ โดยเป้าหมายของโครงการจัดให้พ่อดีเด่นประจำชุมชนเป็นพ่อดีเด่นเมืองนนท์ประชาชน ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 1,000 คน และได้รับจัดสรรงบประมาณ 400,000 บาทต่อปี เช่นเดียวกัน ซึ่งทั้ง 2 โครงการนี้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีให้ประชาชนเคารพและเห็นคุณค่าของสถาบันครอบครัวมากยิ่งขึ้น...”

คุณฝน, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

นอกจากนี้ ผู้สัมภาษณ์ยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการพ่อและแม่ดีเด่นในประเด็นของวัตถุประสงค์ของโครงการ ความคาดหวังและผลลัพธ์หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการว่ามีผลกระทบต่อสังคมในทิศทางใด และเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชนอย่างไร ทั้งยังได้ให้รายละเอียดของงบประมาณที่ได้ดำเนินการในแต่ละปี

อย่างไรก็ดีได้มีผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเสียงสะท้อนจากหน่วยงานในพื้นที่ยังได้เน้นถึงความสำคัญของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ผู้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ถ้าพิจารณาที่โครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี นั้น ถูกจัดตั้งขึ้นในรูปแบบองค์กรสาธารณประโยชน์มีคณะทำงานที่มาจากภาคประชาชนในชุมชน คณะทำงานของ ศพค. สามารถเข้าใจและเข้าถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดี ประเด็นการทำงานของ ศพค. มีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1. เชิงป้องกันปัญหาความรุนแรงในทุกช่องทางทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างช่องทางการเข้าถึงสิทธิของประชาชนและการรณรงค์ปรับเจตคติ ผ่านโครงการที่ได้ลงไปทำ อาทิ การเดินรณรงค์ยุติความรุนแรง ที่ได้รับงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) รวมถึงการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัวระดับตำบลในรูปแบบของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการดูแลเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวในชุมชน 2. การแก้ไขปัญหา ศพค. ของเรานั้นจะเป็นตัวเชื่อมและคอยประสานงานรวมถึงเฝ้าระวังเมื่อเกิดเหตุหรือมีแนวโน้มที่จะมีเหตุความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว อาทิ พบเห็นสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะก่อเหตุหรือได้รับแจ้งจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่ท่าทรายของเรา...”

คุณเดียร์, นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้สัมภาษณ์มองว่า ความสำคัญของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ถูกก่อตั้งเพื่อทำงานในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในทุกช่องทางทั้ง การสร้างความรู้ความเข้าใจ ช่องทางการเข้าถึงสิทธิของประชาชนและการรณรงค์ปรับเจตคติ ผ่านโครงการที่ได้ดำเนินการ รวมถึงการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัวระดับตำบลในรูปแบบของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการดูแลเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไข ปัญหาด้านครอบครัวในชุมชน รวมถึงการแก้ไขปัญหา ศพค. ของเรานั้นจะเป็นตัวเชื่อมและคอย ประสานงานรวมถึงเฝ้าระวังเมื่อเกิดเหตุหรือมีแนวโน้มที่จะมีเหตุความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว

นอกจากนี้ข้อมูลข้างต้นได้สอดคล้องกับความเห็นของทีมสหวิชาชีพ ที่ปฏิบัติในการช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้ ศพค. ได้การดำเนินกิจกรรมและโครงการตามแผนงานซึ่งได้ให้สัมภาษณ์ ไว้ถึงบทบาทของ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ไว้ว่า

“ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คิดว่าบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความจำเป็นอย่างมากและมีความสำคัญอย่างมากในด้านการ เฝ้าระวังส่งเสริมป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดความรุนแรงที่มากขึ้นในครอบครัวเนื่องจาก ศพค. เป็นองค์กรที่มีความ ใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในด้านการป้องกัน เช่น การให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัวรวมถึงการเฝ้าระวังความรุนแรงและวิธีการในการจัดการและแก้ไขปัญหา หากพบกรณีที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประสานงานส่งต่อให้แก่หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่อไป เช่น หากมีความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อทางด้านร่างกายทำให้ร่างกายได้รับการบาดเจ็บหรือ พิการหรืออาจได้รับการบาดเจ็บทางด้านจิตใจ เช่น เกิดภาวะซึมเศร้า เครียด เบื่อหน่ายต่อแต่สิ่งหวัง ก็จำเป็นที่ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการประสานงานและส่งต่อให้แก่ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลรักษาต่อไป”

คุณฝน, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

จากบทสัมภาษณ์ของทีมสหวิชาชีพอีกท่าน มองว่า บทบาทหน้าที่ของการเฝ้าระวังความ รุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี มีความจำเป็น อย่างมากและมีความสำคัญอย่างมากในด้านการเฝ้าระวังส่งเสริมป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิด ความรุนแรงที่มากขึ้นในครอบครัว เนื่องจาก ศพค. เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว มากที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัด นนทบุรี ไม่เพียงแต่ในด้านการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น ยังได้มีการร่วมดำเนินโครงการ และกิจกรรมด้านอื่นๆ ในชุมชน ทั้งโครงการตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ ในประเด็นผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ไร้ที่พึ่ง และการเข้าร่วมโครงการกับ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินงานในด้านเด็ก

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ได้มีการร่วมดำเนินโครงการเสริมสร้างทักษะสภาเด็กและเยาวชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชนของเทศบาลนครนนทบุรี ครู เด็กและเยาวชนในโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี รวมไปถึงผู้นำเด็กและเยาวชนผู้เกี่ยวข้อง โดยได้รับงบประมาณ 100,000 บาท ต่อปี ซึ่งผลลัพธ์ของโครงการที่คาดหวังคือการที่ เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระนำไปสู่การเป็นผู้นำและสร้างพลเมืองที่ดีของสังคมชุมชนและท้องถิ่น หน้าที่ความรับผิดชอบที่ดีมีคุณภาพต่อสังคมชุมชนและท้องถิ่น และเด็กและเยาวชนสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างสอดคล้องกับสภาพสังคม โครงการที่ 2 ส่งเสริมทักษะกิจกรรมเด็กและเยาวชนและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเป็นโครงการ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะกิจกรรมเด็กและเยาวชนและศึกษาดูงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและรู้จักใช้พื้นที่ในการสร้างสรรค์อย่างเกิดประโยชน์ได้รับงบประมาณ 1,000,000 บาทต่อปี กลุ่มเป้าหมายของโครงการคือ คณะบริหารและคณะทำงานเด็กและเยาวชน จำนวน 200 คน โดยมีผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กและเยาวชนเกิดการสร้างองค์ความรู้ในการแสดงออกทางความคิดและเกิดพื้นที่สร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ด้านการพัฒนาสังคม

คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ได้เข้าร่วมโครงการซึ่งเทศบาลนครนนทบุรีเป็นผู้จัด โครงการเครือข่ายคุ้มครองสังคม ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมของเครือข่ายในพื้นที่เทศบาลนครนนทบุรี ในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมความเข้มแข็งของบุคคลทุกคนในกลุ่มวัย และเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในบริบทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ของสังคม ซึ่งได้รับงบประมาณ 500,000 บาทต่อปี ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งมีความสามัคคี โดยรับการจัดสรรงบประมาณ 500,000 บาทต่อปี ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ 1. เกิดการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ความสามัคคีและความร่วมมือทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม 2. สังคมเข้มแข็งและสามารถเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาในชุมชน 3. ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของตนเองและสังคมและการดำเนินชีวิตออกสู่สังคม

ด้านสตรีและครอบครัว

คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี โครงการพลังสตรีพลังพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสตรีให้มีความรู้มีส่วนร่วมในการ

พัฒนาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการสร้างพลังสตรีให้มีความเข้มแข็งเพื่อส่งเสริมให้สตรีมีการสร้างเครือข่ายสตรี โดยคณะทำงานเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มสตรีผู้นำสตรีคณะกรรมการพัฒนาสตรีองค์กรสตรีเครือข่ายสตรีและผู้เกี่ยวข้องจำนวน 200 คน ได้รับความจัดสรรงบประมาณ 100,000 บาทต่อปี ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างพลังสตรีให้มีความเข้มแข็ง มีกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรีในชุมชน นอกจากนี้ สตรีได้รับการส่งเสริมให้มีการสร้างภาคีเครือข่ายสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น

โครงการเสริมการเพิ่มทักษะพัฒนาศักยภาพและศึกษาดูงานคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน วัตถุประสงค์ 1 เพื่อสร้างเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรู้ในการปฏิบัติงานกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว 2 เพื่อให้เกิดการประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม 3 เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็งซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป กลุ่มเป้าหมายคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ปรึกษา คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในเขตเทศบาลนครนนทบุรีและผู้เกี่ยวข้องจำนวน 200 คนมีงบประมาณ 500 บาทต่อปีผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ 1 คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว มีความรู้ในกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว 2 เกิดการประสานบูรณาการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นได้ 3 มีการเฝ้าระวังการป้องกันการแก้ไขและพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวครอบครัวเข้มแข็งในชุมชนสังคมเป็นสุข

โครงการยกย่องแม่ดีเด่น มีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องและเผยแพร่เกียรติคุณผู้ได้รับคัดเลือกเป็นแม่ดีเด่นประจำชุมชนและแม่ดีเด่นเมืองนนท์เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร ต้นแบบของชุมชน กลุ่มเป้าหมายแม่ดีเด่นประจำชุมชนแม่ดีเด่นเมืองนนท์ประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีโดยมีผู้เข้าร่วม 1,000 คนงบประมาณ 400,000 บาท ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับแม่ดีเด่นประจำชุมชนแม่ดีเด่นเมืองนนท์ได้รับประกาศเกียรติคุณและยกย่องเชิดชูในฐานะแม่แบบอย่างที่ดีงามและเกิดต้นแบบของบุคคลตัวอย่างในชุมชน 7 และโครงการยกย่องพ่อดีเด่นวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อพ่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว งบประมาณ 400,000 บาทต่อปี ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมและประชาชน มีส่วนร่วม ในการตระหนักถึงสิทธิ ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่สร้างความตระหนักให้สมาชิกในครอบครัวเห็นคุณค่าและให้ใส่ใจสมาชิกในครอบครัวให้มากขึ้น ทั้งเป็นการสร้างแบบอย่างของสมาชิกใน

ครอบครัวที่ควรปฏิบัติตามเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับครอบครัวอื่นๆในชุมชน โดยมีแรงจูงใจคือรางวัลที่เกิดจากการลงความเห็นของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นการป้องกันความรุนแรงในความครัวในอีกทางหนึ่ง เมื่อสมาชิกในครอบครัวเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ย่อมทำให้ความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันลดน้อยลงหรือการหาทางออกของปัญหาโดยสันติวิธีหรือการพูดคุยกันเพื่อความเข้าใจในครอบครัวก็จะมีมากขึ้นเพื่อยุติความขัดแย้งนั้น

ด้านคนที่ฟังตรงนี้เชื่อมโยงด้วยว่า โครงการนี้มีบทบาทหน้าที่ในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวอย่างไร

คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี นอกจากจะดำเนินการตามภารกิจในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ยังเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยกลุ่มผู้ยากไร้และไร้ที่พึ่งโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการให้การสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาสาธารณสุขภัยผู้ยากไร้ไร้ที่พึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนที่ประสบสาธารณสุขภัยพิบัติตามธรรมชาติได้แก่ทุกภัยวาทภัยอัคคีภัยจนทำให้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเสียหายไม่สามารถอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตประจำวันได้กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลที่ประสบสาธารณสุขภัยพิบัติทางธรรมชาติได้รับการสงเคราะห์และช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้นโดยได้รับงบประมาณปีละ 40 ล้านบาท ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับประชาชนที่ประสบสาธารณสุขภัยและภัยพิบัติทางธรรมชาติได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้นและสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างปกติช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ทุกครั้งช่วยลดปัญหาทางสังคม ถ้าโครงการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมโดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่เครือข่ายกลุ่มเป้าหมายคือจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลจำนวน 150 คน งบประมาณ 150000 บาทต่อปีเกิดเครือข่ายในการทำงานช่วยเหลือประสบ ปัญหาทางสังคมโดยสมาชิกเครือข่ายมีความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์สามารถให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมได้

การเข้าร่วมโครงการกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ศพค.เวลาเขียนให้จัดรูปแบบให้ดีขึ้น

โครงการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางให้บริการของกองสวัสดิการสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแบบฟอร์มกลางการให้บริการภาครัฐผ่านระบบออนไลน์ของกองสวัสดิการสังคม ลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในการเข้าถึงบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน

ลดระยะเวลาในการติดต่อหลายหน่วยงานและลดระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร ซึ่งได้รับงบประมาณ 3 ล้านบาท เป็นจำนวน 5 ปีผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ 1 ผู้รับบริการฝึกอบรม มีความพึงพอใจโดยการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการให้มีความรวดเร็ว 2 ทะเบียนประวัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมถูกจัดเก็บข้อมูลสมบูรณ์ 3 การติดตามผลการดำเนินงานโครงการสามารถจัดเก็บประมวลผลข้อมูลได้ นอกจากนี้ก็มีโครงการการพัฒนาและเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ Line official account มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสะดวกให้การติดต่อสื่อสารระบบ Line official account ในการรับเรื่องร้องเรียนรับแจ้งและสอบถามข้อมูลจากประชาชนโดยตรง และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงเป็นช่องทางการจัดองค์ความรู้ภายในองค์กรของกองสวัสดิการสังคม มีงบประมาณ 200,000 บาทต่อปี ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ มีช่องทางหลักสำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกองสวัสดิการสังคมเป็นการสื่อสารสองทางกับประชาชนโดยตรง

โครงการในการสร้างอาชีพได้แก่โครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปด้านทหารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีงานทำเป็นการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กลุ่มเป้าหมาย มีการจัดฝึกอบรมแก่ชุมชนและประชาชนทั่วไปที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีจำนวน 100 คนได้รับงบประมาณประจำปีปีละ 1 ล้านบาท ผลที่คาดว่าจะได้รับประชาชนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โครงการที่ 2 โครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปด้านศิลปะ วัตถุประสงค์ ส่งเสริมการมีงานทำเป็นการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ก็ประมาณ 10 ล้านผลที่คาดว่าจะได้รับประชาชนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายกับคนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีโครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปในด้านสุขภาพโครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปด้านวิทยาศาสตร์โครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปในทางโหราศาสตร์ โครงการฝึกอาชีพแก่ประชาชนทั่วไปในด้านช่างโครงการฝึกอาชีพส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับบุคคลและครัวเรือนและชุมชน โดยการส่งเสริมอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ลดรายจ่ายและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ปลูกต้นไม้ของโครงการเป็นการจัดร่วมกับประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนนทบุรีและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าผู้ประกอบการรายย่อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีงบประมาณ 5 ล้านบาทต่อปี ผลที่คาดว่าจะได้รับประชาชนรวมกลุ่มอาชีพเพื่อผลิตสินค้าและจำหน่ายเป็นการเพิ่มรายได้อีกช่องทางหนึ่งให้แก่ครัวเรือน นอกจากนี้ ด้านการลดปัญหามลภาวะในสังคม กิจกรรมรณรงค์คัดแยกมูลฝอยอันตรายและซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและซากอิเล็กทรอนิกส์เทศบาลนครนนทบุรี ได้รณรงค์ให้ประชาชนคัด

แยกมูลฝอยอันตรายและซากอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้กิจกรรมรณรงค์คัดแยกมูลฝอยอันตรายและอิเล็กทรอนิกส์ และกิจกรรมร่วมโครงการออกหน่วยบริการประชาชนเคลื่อนที่ ประจำปี 2561 ที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ร่วมกับ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนนทบุรี เป็นการรณรงค์คัดแยกมูลฝอยอันตรายและซากอิเล็กทรอนิกส์ จากการดำเนินกิจกรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สามารถเก็บรวบรวมมูลฝอยประเภทมูลฝอยอันตราย ได้จำนวน 2,586 ซัน คิดเป็นน้ำหนัก 175.0 กิโลกรัม และมูลฝอยประเภทซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ พัดลม วิทยุ จอคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ได้จำนวน 732 ซัน คิดเป็นน้ำหนัก 988.2 กิโลกรัม โดยจำแนกรายกิจกรรมได้ดังนี้ 1. การจัดกิจกรรมรณรงค์คัดแยกมูลฝอยอันตรายและอิเล็กทรอนิกส์ ในชุมชนทรายทอง ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ในปีงบประมาณ พ.ศ.2561 จำนวน 7 ครั้ง สามารถเก็บรวบรวมมูลฝอย อันตรายได้ จำนวน 2,586 ซัน คิดเป็นน้ำหนัก 175.0 กิโลกรัม และมูลฝอยประเภทซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 355 ซัน คิดเป็นน้ำหนัก 768.9 กิโลกรัม ซึ่งการที่คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานในพื้นที่ ถือเป็นการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานไม่เพียงแต่ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้นยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชนในปัญหาอื่นๆด้วยเช่นกันไม่แน่ใจว่าที่ใส่นี้ มันเป็นส่วนบทบาทหน้าที่แล้วมันเชื่อมโยงกับหัวข้องานวิจัยอย่างไร เหมือนเอาภาระงานมาเขียนแปะไว้

2.1.2 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

จากสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ การติดสารเสพติด การติดสุรา ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และสัมพันธภาพสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่กล่าวว่า

“...ข้อมูลจากรายงานสรุปเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวประจำปี 2564 ของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ในปี 2564 มีผู้ถูกกระทำความรุนแรงที่เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่อยู่ในวิสัยที่จะร้องทุกข์ จำนวน 460 คดี เป็นผู้ถูกกระทำที่อยู่วิสัยร้องทุกข์อยู่ระหว่างใครเคลียร์เบื้องต้น 60 คดี หมดยุคความ 3 เดือน 1 คดี และผู้ถูกกระทำความรุนแรงที่ไม่ประสงค์จะร้องทุกข์จำนวน 557 คดี เป็นผู้ถูกกระทำประสงค์ร้องทุกข์ 294 คดี รวมที่เกิดขึ้นทั้งหมด 1372 คดี จะเห็นในด้านสถิติความรุนแรงมีการจัดเก็บหลากหลายหน่วยและมีข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ด้วยสาเหตุมาจากการเข้าถึงในบางครั้งยกตัวอย่าง กระทรวงสาธารณสุขมีผู้เข้าปรึกษาปัญหา แต่บางเคสไม่ได้เข้าสู่กระบวนการให้ความช่วยเหลือของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์...”

คุณฝน, นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

จากข้อมูลของผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า การบันทึกสถิติความรุนแรงของแต่ละหน่วยงานอาจมีความคลาดเคลื่อนในประเด็นจำนวนของผู้ที่เข้ามารับบริการที่ถูกกระทำ ความรุนแรง เนื่องจากการเข้ารับบริการของแต่ละหน่วยงานต่างกัน แต่แนวโน้มของข้อมูลผู้รับบริการในแต่ละเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังในกรณีผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือดูแลเบื้องต้นของศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีบางกรณีที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือของกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่งผลให้จำนวนข้อมูลของทั้งสองหน่วยงานมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานที่เป็นทีมสหวิชาชีพ ได้กล่าวถึงสถิติของผู้เข้ารับบริการที่กล่าวถึงสถานการณ์ของผู้มารับบริการปรึกษาปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ไว้ว่า

“สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จากข้อมูลผู้เข้ารับบริการในส่วนของโรงพยาบาลในแผนกจิตเวช ผู้ที่เข้ามารับบริการส่วนใหญ่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต มีสาเหตุจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีผู้ป่วยที่มีปัญหาหรือเข้ามาปรึกษาทางด้านสุขภาพจิตที่มีสาเหตุมาจากความรุนแรงในครอบครัวนั้น โดยส่วนมากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพในครอบครัว ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติดในครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เช่น การทำ ความรุนแรงด้วยวาจา การใช้กำลังทำร้ายร่างกาย ...ผู้ถูกกระทำมีแนวโน้มเป็นกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ความรุนแรงดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อทางด้านร่างกายและผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ จนส่งผลทำให้ผู้รับบริการเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา และมีแนวโน้มว่าในอนาคตจะมีความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวจึงถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งมองว่าทุกหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องร่วมกัน ในการส่งเสริม ป้องกันลดปัญหาการเกิดความรุนแรงในครอบครัว ...การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพต่อไป”

คุณจ้อมแจ่ม, พยาบาลวิชาชีพ

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า สถิติผู้เข้ารับบริการในส่วนของโรงพยาบาลในแผนกจิตเวช ผู้ที่เข้ามารับบริการส่วนใหญ่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต มีสาเหตุจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีผู้ป่วยที่มีปัญหาหรือเข้ามาปรึกษาทางด้านสุขภาพจิตที่มีสาเหตุมาจากความรุนแรงในครอบครัวนั้น โดยส่วนมากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพในครอบครัว ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติดในครอบครัว

2.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.2.1 ปัจจัยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี เป็นการดำเนินงานในรูปแบบเชิงรุกและเชิงรับ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครนนทบุรี) เป็นหลัก ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นั้นสามารถจำแนกได้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ ศพค. แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ปัจจัยภายในของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย วิธีการทำงานของคณะกรรมการของ ศพค. (ผู้บริหาร ที่ปรึกษา และผู้ปฏิบัติงาน) องค์กรความรู้ของคณะกรรมการ ศพค. และความตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศพค. มีความสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อคณะกรรมการฯ มองไปในทิศทางเดียวกันว่าแนวทางการทำงานควรไปในทิศทางไหน และควรดำเนินโครงการในรูปแบบใด จะส่งผลให้ศูนย์มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ปัจจัยภายในของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ที่ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทรายประสบความสำเร็จประการแรก คือ สมาชิกของ ศพค. หรือคณะกรรมการของ ศพค. ที่สมาชิกไม่เพียงแต่ทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงเท่านั้น ยังเป็นผู้มีองค์ความรู้ในด้านอื่นๆ ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคม (อพม.) หรือเป็นอาสาสมัครของหน่วยงานด้านสังคมอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น อาสาสมัครแรงงานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หรือเป็นข้าราชการที่เกษียณแล้วหรือเป็นพนักงานบริษัท ที่ถนัดถึงการสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งในชุมชนอันเป็นรากฐานในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ต่างก็ได้เข้าร่วมและมีจิตสาธารณะที่จะพัฒนาชุมชน ทำให้คณะกรรมการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ที่หลากหลายสามารถนำความรู้ไปต่อยอดและบูรณาการกับการทำงานในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น คณะทำงานบางคนก็ได้เป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมเพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมโดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่เครือข่ายซึ่งเข้าร่วมการอบรมผู้นำชุมชนและประชาชน แมื่บ้านงบในส่วนนี้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวโดยตรงแต่ก็เป็นความรู้ที่สามารถนำมาบูรณาการในการทำงานในด้านความรุนแรงในครอบครัวได้เช่นเดียวกัน”

คุณเต๋ย, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

จากบทสัมภาษณ์ผู้ที่สัมภาษณ์มองว่าปัจจัยภายใน คือ ความสามารถ ทักษะ องค์กรความรู้ของคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)

ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี สามารถบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนประสบความสำเร็จ อาทิ การที่คณะทำงานของ ศพค. บางคนเป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมเพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม ทำให้มีความรู้และมุมมองที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน หรือคณะทำงานของ ศพค. บางคนเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของหน่วยงานราชการอื่นๆ ไม่เพียงแต่ในด้านการพัฒนาสังคมเท่านั้น

ประการที่สองปัจจัยภายนอก ได้แก่ การปฏิบัติงานของคณะทำงาน แรงสนับสนุนองค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สถานีตำรวจในท้องที่ เป็นต้น และรวมไปถึงความร่วมมือของคนในชุมชน ทัศนคติถึงความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชน รวมไปถึงแรงจูงใจในการทำงาน สอดคล้องกับความคิดของผู้สัมภาษณ์ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ปัจจัยภายนอก ที่ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบความสำเร็จ ต้องกล่าวก่อนว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพังหากปราศจากเครือข่ายหรือและสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือว่าตำรวจเนี่ย เครือข่ายเหล่านี้เป็นเครือข่ายที่คอยสนับสนุนทั้งในเรื่องของการดำเนินงานหรือว่างบประมาณ ยกตัวอย่างเช่นในปี 2559 ปี เป็นปีที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ได้รับรางวัล ศพค. ดีเด่น ก็เกิดมาจากการสนับสนุนของเครือข่ายและหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐในพื้นที่ทั้งในเรื่องของการดำเนินงานหรือว่าในเรื่องของงบประมาณอย่างในปี 2560 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่ยังไม่ได้มีการบรรจุโครงการในการป้องกันความรุนแรงโดยตรงก็ได้ไปใช้วิธีการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ การจัดโครงการวิ่งเพื่อการกุศล เป็นกิจกรรมรณรงค์และส่งเสริมของศปก ตำบลท่าทราย ที่ร่วมจัดกับ เทศบาล นครนนทบุรี เป็นโครงการเดินวิ่งเพื่อการกุศล ที่จุดเริ่มต้นจัดในปี 2559 เป็นครั้งที่ 1 และจัดเป็นประจำทุกปีจนถึงปี 2563 เป็นครั้งที่ 4 แต่ในปีนี้ (2564) สถานการณ์การระบาดของโรคโควิดทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ โดยวัตถุประสงค์ของงานเพื่อระดมทุนช่วยเหลือผู้ยากลำบากและผู้พิการ โดยสถานที่จัดได้ประสานงานขอสถานที่ ณ ศูนย์อุทยานสวนมงกุฎลมสรราช ศูนย์ราชการจังหวัดนนทบุรี โดยรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในศูนย์พัฒนาครอบครัวและยังเป็นการประชาสัมพันธ์งานทั้งในเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวผู้ไร้ที่พึ่งและผู้พิการ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไปในอีกทางหนึ่ง”

คุณเต้ย, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ประสบความสำเร็จการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐในพื้นที่ที่ช่วยสนับสนุนทั้งงบประมาณและการอำนวยความสะดวกดำเนินงาน โดยอาจใช้การบูรณาการโครงการร่วมกัน

นอกจากนี้ทีมสหวิชาชีพที่ได้ให้สัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวไว้ว่า

“...ปัจจัยที่มีผลทำให้การดำเนินงานของคุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบความสำเร็จนั้นก็คือ ตัวองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานในขณะทำงานจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงต้องมีความรู้ในการจัดการและเข้าไปช่วยเหลือเบื้องต้นเมื่อพบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานของรัฐจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีบทบาทในการเข้ามาส่งเสริมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของด้านงบประมาณในการทำงานหรือในด้านของโครงสร้างการทำงานและแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนให้แก่ขณะทำงานก็จะช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้นอีกทั้งจำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำงาน...”

คุณเบลล์, พยาบาลวิชาชีพ

จากการสัมภาษณ์ทีมสหวิชาชีพอีกท่าน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่มองว่า องค์ความรู้ของขณะทำงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานของคุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามก็ดีต้องมีการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ หรือเอกชนในพื้นที่ ทั้งในด้านงบประมาณ ด้านบุคคล ที่คอยสนับสนุนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวหรือด้านอื่นๆ มาถ่ายทอดและแนะนำแนวทางการดำเนินงานของ ศพค.

2.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ของคุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทรายกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า คุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย แม้จะมีการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีแผนงานการดำเนินงาน พร้อมทั้งได้รับงบประมาณในการขับเคลื่อนศูนย์อยู่ต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแบ่งเป็น 3 ด้าน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัญหาภายในองค์กร ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์มี ขณะทำงาน เมื่อมีการเปลี่ยนขณะทำงานอาจทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง หรือในบางครั้งได้ ขณะทำงานที่ไม่มีความกระตือรือร้นส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรไม่บรรลุเป้าหมาย กล่าวคือ ขณะทำงานไม่มีความเข้มแข็ง ดังข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ จังหวัดนนทบุรี ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“ปัญหาและอุปสรรคเรื่องที่สำคัญของคุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ก็คือปัญหาภายในองค์กร บางครั้ง ขณะทำงานของคุณย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่มีองค์ความรู้ในการดำเนินงานหรือไม่มีประสบการณ์ในการ ดำเนินงานทั้งในเรื่องของการเขียนโครงการในเรื่องของการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานใน พื้นที่ หรือว่าบางครั้งขณะทำงานไม่ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว การนำงบ

ไปดำเนินงานในด้านเดือนซึ่งคณะทำงาน 2 คนไม่ได้เป็นค่าสมาชิกของคณะทำงานของสถาบันครอบครัวในชุมชนแต่
แต่มีบทบาทชายอย่าง ในพื้นที่ นี้ก็ถือเป็นอุปสรรคหนึ่งของการทำงานของคณะทำงาน ได้เช่นกัน”

คุณเตียร, นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

จากการสัมภาษณ์นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ได้มองว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวใน
ชุมชน คือ ปัญหาด้านองค์ความรู้และการดำเนินงานของคณะทำงาน รวมไปถึงคณะทำงานไม่มีองค์
ความรู้ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ คณะทำงานยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

2. ปัจจัยภายนอก หน่วยงานในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของความรุนแรงใน
ครอบครัว จึงไม่เกิดการขับเคลื่อนงานศูนย์ และขาดการบูรณาการขาดระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับ
ศูนย์พัฒนาครอบครัว ดังข้อมูลของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครนนทบุรีท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

“...ปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งนอกเหนือจากปัญหาภายในตัวองค์กรของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเอง
ก็คือปัญหา การอำนวยความสะดวกหรือการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่มี
เวลาหรือ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ อันเนื่องมาจากในบางปีงบประมาณมีโครงการหรือ
กิจกรรมเร่งด่วน ที่ อปท. ต้องเร่งดำเนินการจึงทำให้การอำนวยความสะดวกหรือการประสานงานของ อปท. กับ
ศูนย์ฯ ขาดหายไปซึ่งหากศูนย์ฯ คณะทำงานของศูนย์ฯ ยังไม่มีความเข้มแข็งก็จะทำให้งานขาดช่วงในการดำเนินงาน
หรือในบางครั้งในบางปีก่อนที่จะมีงบประมาณที่จัดสรรและได้มีการนำแผนงานและโครงการ บรรลุจุดไปใน
แผนพัฒนาของ อปท. นั้นคณะทำงานยังต้องหาโครงการและกิจกรรมเพื่อดำเนินงานของศูนย์ฯ ในเรื่องของการ
ป้องกันความรุนแรงในครอบครัว หากขาดการบูรณาการงานตรงนี้ไป ก็จะทำให้การขับเคลื่อนศูนย์ฯ ไม่เป็นผลสำเร็จ
หรือไม่บรรลุตามเป้าหมายนี้ก็คือปัญหาหนึ่งในประเด็นปัจจัยภายนอกที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน
ของศูนย์พัฒนาครอบครัว...”

คุณเตียร, นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

จากข้อมูลผู้สัมภาษณ์มองว่าอุปสรรคจากการขาดการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งใน
เรื่องงบประมาณและการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานเป็นอุปสรรค อาทิ เจ้าหน้าที่ไม่มีเวลา
หรือ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ อันเนื่องมาจากในบางปีงบประมาณมีโครงการ
หรือกิจกรรมเร่งด่วน ที่ อปท. ต้องเร่งดำเนินการจึงทำให้การอำนวยความสะดวกหรือการ
ประสานงานของ อปท. กับ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี
ขาดหายไป ทำให้การดำเนินงานของ ศพค. ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. การดำเนินงานจากส่วนกลาง การจัดสรรงบประมาณไม่ต่อเนื่องกล่าวคือ กรมฯ มีการตั้ง
งบไว้หากไม่มีการเขียนโครงการขอเข้ามาก็ไม่ได้รับบทำให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวบางพื้นที่หากไม่มี

อปท. สนับสนุนในการเขียนโครงการเพื่อของบคุนย์ดังกล่าวก็จะไม่มีการดำเนินงาน นอกจากนี้ตัวชี้วัดการดำเนินงานของคุนย์ที่มีหลายตัวชี้วัด หากคณะทำงานไม่มีประสบการณ์หรือไม่ได้รับการสนับสนุนจาก อปท. ในการจัดการเรื่องเอกสาร คุนย์ก็ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากขาดงบประมาณและองค์ความรู้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังขาดรายละเอียดและไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงที่จะให้ความรู้กับคณะทำงานของคุนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน กล่าวคือ กฎหมายยังไม่ครอบคลุมและยังไม่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่ทำให้คุนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่มีความเข้มแข็งมากพอจึงไม่มีการขับเคลื่อนงานในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของทีมนสวิชาชีพ กล่าวไว้ว่า

“ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกับคุนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่พบว่าคณะทำงานบางคนยังขาดการตระหนักและขาดการให้ความสำคัญกับการทำงานอาจเนื่องมาจากยังขาดประสบการณ์และขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่แท้จริงดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเช่นอาจจะจัดกิจกรรมหรือการอบรมเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมให้แก่คณะทำงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าในปีที่ผ่านมาคณะทำงานยังขาดการสนับสนุนจากทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของงบประมาณในการทำงานอาจทำให้คณะทำงานปฏิบัติงานได้อย่างไม่เต็มที่และส่งผลทำให้งานออกมาไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร”

คุณจอมแจ่ม, พยาบาลวิชาชีพ

จากผลสัมภาษณ์ทีมนสวิชาชีพให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า คณะทำงานของคุนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ยังขาดทักษะในการทำงาน และยังไม่มีการขับเคลื่อนเท่าที่ควร รวมไปถึงการขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญเช่นเดียวกันที่ทำให้การดำเนินงานของคุนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือผลการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ประการที่สอง เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้กล่าวในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อให้ได้ข้อสรุป และสามารถกำหนดข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในด้านต่าง ๆ ในจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อไป โดยผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี กับการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีการดำเนินงานในรูปแบบทั้งเชิงรุก ในการเฝ้าระวังและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และเชิงรับ การส่งเสริมองค์ความรู้ให้ประชาชน การสร้างความตระหนักถึงสิทธิของตน ให้ประชาชนในชุมชนเห็นถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีการส่งเสริมเพื่อเข้าถึงการอภิปรายผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย และนำไปสู่ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1) บทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีบทบาทในการทำงานในเชิงรุก คือการแก้ไข ประสาน และเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว โดยมองว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย เป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้มแข็งและป้องกันและลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับชุมชน ทั้งมีการจัดโครงการอบรมและจัดกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำของชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกัน อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) นอกจากนี้ในส่วนของเชิงรับ คือการส่งเสริม ให้ความรู้ รวมไปถึงถึงรณรงค์ให้ประชาชนรับรู้ถึงสิทธิและเข้าใจเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบความสำเร็จในการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง ทั้งปัจจัยภายในคือ ความเข้มแข็งของคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือปัจจัยภายนอกทั้งการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในพื้นที่ หรือจะเป็นปัจจัยการส่งเสริมจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวที่เป็นผู้ออกนโยบายในการ

ขับเคลื่อนการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว เมื่อพิจารณาการดำเนินงานจะเห็นว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย สามารถดำเนินการในเป้าหมาย ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในชุมชน โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จทั้งภายในองค์กรและภายนอก จึงได้แบ่งการวิเคราะห์และอภิปรายผลดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. บทบาทการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
2. ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ บทบาทการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากผลการวิจัยพบว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินงานตามบทบาทอย่างครบถ้วน ทั้งการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม การส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนในรูปแบบของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนทางกับแนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวภาพรวมระดับประเทศที่สูงขึ้นในทุกปี ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยวิธีการ จัดตั้งคณะทำงานในพื้นที่และให้ประชาชนในพื้นที่แต่งตั้งและเลือกตั้งคณะทำงานขึ้นมา โดยการในการประชุมเมื่อมีข้อ ให้พื้นที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาซึ่งจะทำให้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ถูกแก้ไขโดยประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในปัญหามากกว่าและเข้าถึงประชาชนมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญฐิกา พลอยทับทิม, จตุพร บานชื่น และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2560) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว จังหวัดปทุมธานี พบว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว มีการรับรู้บทบาทหน้าที่การเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวในและ มีความคิดเห็นต่อแนวคิดความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากคณะทำงานที่มีประสบการณ์การฝึกอบรมจะได้รับทราบแนวคิดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบุคคลที่มีใจอาสาในการมีส่วนร่วมทำงานด้านสังคม และยังพบว่า การรับรู้บทบาทหน้าที่และการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว และศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ของ Denhardt & Denhardt (ปกรณ ศิริประกอบ, 2555) ที่กล่าวไว้ว่า การที่รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการและอำนวย ความสะดวกให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมีองค์ความรู้ที่ใช้ในการอธิบายประกอบด้วย โดยใช้ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Models of Community & Civil Society) เป็นตัวแบบที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายพลเมืองที่เข้มแข็งของชุมชน

ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของพื้นที่ได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ ตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ระบบราชการของไทยในปัจจุบัน มีความสอดคล้องต่อการปรับใช้แนวคิด NPS ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งมีความเกี่ยวพันกันในหลายมิติ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นพื้นฐานด้านโครงสร้างที่รองรับแนวคิดและแนวทางการบริการสาธารณะแนวใหม่ ควรเป็นโครงสร้างแบบกระจายอำนาจ โดยส่วนกลางต้องมิให้ความสำคัญและคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของการบริหารราชการและการจัดการสาธารณะของพื้นที่ต่างๆในประเทศไทย โดยพิจารณาเงื่อนไขเหล่านี้ประกอบดังนี้ 1. ให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ส่วนกลางดูแลนโยบายหลักๆ ของประเทศ 2) การกระจายอำนาจกระทำโดยแยกระหว่างโครงสร้างส่วนบนในระดับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติตามนโยบาย และ โครงสร้างส่วนล่างในฐานะผู้กำกับนโยบาย ที่ควรดึงผู้มีส่วนร่วมนอกภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคม ประชาชนในพื้นที่ องค์กรสาธารณะประโยชน์ หรือองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมลงมือทำ และ 3) กระจายอำนาจตามโดยแบ่งตามภารกิจหรือลักษณะหรือประเภทของงาน โดยแยกตามมิติต่างๆ ของงานสาธารณะที่บางอย่างจำเป็นต้องรวมอำนาจ ประการที่สอง การปรับลดขนาด และการปรับโครงสร้างองค์กรภาครัฐ (Downsizing and Restructuring) มีความจำเป็นที่สอดคล้องต่อการปรับใช้แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เนื่องจากบริบทการจัดการในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีประเด็นหลากหลายให้ต้องพิจารณา รวมถึงปัจจัยภายนอก ทั้งในประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางเทคโนโลยีและปัจจัยภายในตัวองค์กร ในประเด็นการบริหารจัดการ การเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม ที่ก่อให้เกิดปัญหาเร่งด่วนและวิกฤติ (Emerging and Critical Issues) ทำให้ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและทักษะการแก้ปัญหาและสร้างคามยั่งยืนจากการประสานความร่วมมือจากตัวแทนนอกภาครัฐหลายๆ ฝ่าย การไม่ยอมปรับตัวหรือการยึดติดอยู่กับโครงสร้างเดิมๆ จะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาประเด็นสาธารณะได้ทันทั่วทั้งที่ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างองค์กรและการจัดการภาครัฐที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม อดี ระบบราชการที่มีโครงสร้างที่แบนราบ (Flat Organization) นำไปสู่การมีพื้นที่ของบุคลากรในการใช้วิจรรย์ญาณตัดสินใจและการแบ่งอำนาจที่เอื้อให้สามารถทำงานได้จริง (Personal Discretion and Empowerment) และประการที่สาม ความจำเป็นของการลดความเป็นราชการหรือการมีรูปแบบที่เกินจำเป็น (Necessity of Formalization) โครงสร้างของภาครัฐที่เหมาะสมกับการปรับใช้ แนวคิด NPS ควรเป็นโครงสร้างที่ลดความเป็นทางการให้เหลือน้อยเท่าที่จำเป็น การลดกฎระเบียบข้อบังคับและการลดความยึดโยงต่อสายการบังคับบัญชา ต้องเริ่มจากการลดมุมมองและทัศนคติแบบสั่งการและบังคับบัญชา (Command and Control) แต่ไม่ใช่ทุกกรณีที่เราจะใช้การสื่อสารจากล่างขึ้นบนเสมอไป รูปแบบการสื่อสารและการประสานงานแบบผสมผสานที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ของปัญหาและโอกาสนั้นๆ ได้ดีที่สุดควรนำมาใช้ อีกประเด็นหนึ่งในการนำไปสู่การลด

ความเป็นทางการคือการลดความซ้ำซ้อนของพันธกิจและหน้าที่ และประการสุดท้าย โครงสร้างการจัดการองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับการปรับใช้แนวคิด NPS คือโครงสร้างแบบสิ่งมีชีวิต (Organic Structure) ระบบราชการไทยได้ก้าวผ่านมุมมองแบบเครื่องจักรที่มองในระบบปิดมานานแล้วเพราะอยู่ภายใต้บริบทของการจัดการที่แทบจะไม่แตกต่างจากภาคธุรกิจเอกชนและภาคส่วนอื่นๆ จึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว และต้องอาศัยระบบสารสนเทศที่ทันสมัยและทันสมัย ทั้งหมดนี้นำไปสู่เงื่อนไขที่ภาครัฐในปัจจุบันมีความเป็นสิ่งมีชีวิตมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามภาครัฐจะต้องรักษาความเป็นองค์การแบบเครื่องจักรไว้บ้างในบางระดับของกระบวนการนโยบาย ดังนั้นเมื่อเกิดการกระจายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นส่งผลให้ท้องถิ่นหรือปัญหาในท้องถิ่นได้รับการแก้ไขและปรับปรุงในตรงจุดและทันท่วงที ไม่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากส่วนกลางโดยส่วนกลางเป็นผู้สนับสนุนและกำกับการทำงาน และยังเกิดการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและตรงจุด ดังการเกิดขึ้นของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ให้ชุมชนแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยชุมชน นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นมีปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคือปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว จากรายงานของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เปิดเผยสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2559 - 2563 ว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็น 1,400 รายต่อปี โดยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับเด็กและสตรีเป็นหลัก โดยจากผลการสำรวจช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนเมษายน 2563 พบว่า ร้อยละ 87 เป็นความรุนแรงทางร่างกาย ร้อยละ 9 เป็นความรุนแรงทางเพศ และร้อยละ 4 เป็นความรุนแรงทางจิตใจ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) นอกจากนี้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ยิ่งส่งผลให้อัตราการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติความรุนแรงในครอบครัวจากศูนย์ช่วยเหลือสังคมได้รายงานจำนวนการรับแจ้งเหตุการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจากสายด่วน 1300 ตั้งแต่ช่วงที่มีการระบาด ปี 2561 - 2563 ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงปีที่ผ่านมาจากประมาณ 1,500 - 1,600 ราย เพิ่มสูงขึ้นเป็นประมาณ 2000 ในปี 2563 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) ซึ่งปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งปัจจัยภายนอกหลายด้าน สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสถานการณ์โควิด 19 ที่กำลังแพร่ระบาดในปัจจุบัน (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543) โดยมีปัจจัยภายในที่สำคัญได้แก่ ประการที่หนึ่ง ปัจจัยเสี่ยงทางครอบครัว เช่น การขาดทักษะในการจัดการ ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ในครอบครัวมีบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และพฤติกรรมมีประวัติถูกละเมิดสิทธิ์หรือได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมในวัยเด็ก มีภาวะการหย่าร้าง และการใช้อำนาจในครอบครัว เป็นต้น ประการที่สอง ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่ขาดแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เช่น ไม่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง

ถูกรังเกียจจากชุมชน ประการที่สาม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มักพบในครอบครัวที่พึ่งพารายได้จากบุคคลคนเดียว ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัว และประการที่สี่ ปัจจัยทางวัฒนธรรมคนชั้นล่าง (low class) เช่น การมีค่าแรงน้อย ทำงาน หนัก และดื่มสุรา เล่นการพนัน สำล่อนทางเพศ ใช้สารเสพติด เป็นต้น (ธวัช วงศ์สง่า, 2543)

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบผลสำเร็จ

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประสบผลสำเร็จ ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ความเข้มแข็งของคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัจจัยภายนอก คือ การได้รับแรงสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานจากองค์กรภาครัฐในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินงานในรูปแบบการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น เทศบาลนครนนทบุรี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี โดยสามารถพัฒนางานให้เป็นรูปธรรมและได้รับงบประมาณจัดสรรจากเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งโครงการได้รับการบรรจุลงไปในแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลนครนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565) และ ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยประกอบกัน ปัจจัยแรกคือ คณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย ทำงานด้วยความใส่ใจ โดยจัดให้มีกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น ส่งผลให้คณะทำงานทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดปัจจัยที่สอง คือ เมื่อทราบถึงปัญหาแล้วคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จะร่วมกับองค์กรเครือข่ายต่างๆ เพื่อร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น และปัจจัยที่สามคือ ในรูปแบบของการดำเนินงานนั้น คณะทำงานจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนในด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเต็มที่ ผ่านการดำเนินงานของคณะทำงานที่มีความกระตือรือร้นอยากเห็นชุมชนเปลี่ยนแปลง จากวิสัยทัศน์ของคณะทำงานที่ต้องการแก้ไขปัญหาครอบครัวและพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้ครอบครัวสมาชิกสามารถสร้างความเข้มแข็งภายในสถาบันครอบครัวของตนได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาภายในครอบครัวของตน และรู้จักการป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวภายในชุมชนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมของคณะทำงาน ของ ศพค. ซึ่งสิ่งนี้จะกลายเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความอบอุ่น สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการอย่างถูกวิธี และสิ่งนี้ได้ส่งผลทางบวกต่อความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสังคมน่าอยู่ต่อไป นอกจากนี้ ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าผลสำเร็จที่เกิดขึ้นของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่า

ทนาย จังหวัดนนทบุรี คือ คณะทำงานเข้มแข็ง เพราะ คณะทำงานมีความเข้าใจถึงกระบวนการการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการจัดตั้ง ศพค. และใส่ใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดีและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ได้รับการประเมินให้มีผลการดำเนินงานในระดับดีเด่นและดี อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี ให้ประสบความสำเร็จเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยประกอบกัน ปัจจัยแรกการดำเนินงานของคณะทำงาน ของ ศพค. คือ คณะทำงานดำเนินงานด้วยความใส่ใจ โดยจัดให้มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น ทำให้คณะทำงานทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของตนเอง ปัจจัยที่สอง การได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ คือ เมื่อทราบถึงปัญหาแล้วคณะทำงานจะร่วมกับองค์กรเครือข่ายอื่นในการประชุม การวางแผนการดำเนินงาน จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น และปัจจัยที่สามคือ ในรูปแบบ ของการดำเนินงานนั้นคณะทำงานจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนในด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเต็มที่ ผ่านการดำเนินงานของคณะทำงานที่มีความกระตือรือร้นอยากเห็นชุมชน เปลี่ยนแปลง จากวิสัยทัศน์ของคณะทำงานที่ต้องการแก้ไขปัญหาครอบครัวและพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงสถาบัน ครอบครัวในชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้ครอบครัวสมาชิกสามารถสร้างความเข้มแข็งภายในสถาบันครอบครัว ของตนเองได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาภายในครอบครัวของตน และรู้จักการป้องกัน และแก้ไขปัญหาครอบครัวภายในชุมชนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมของคณะทำงาน ของ ศพค. ซึ่งสิ่งนี้จะกลายเป็นแนวทางการดำเนินงานสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความอบอุ่น สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการอย่างถูกวิธี และสิ่งนี้ได้ส่งผลทางบวกต่อความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้ ชุมชนเข้มแข็งและสังคมน่าอยู่ต่อไป จากการศึกษายังทำให้เห็นว่า ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นของ ศพค. คือคณะทำงานเข้มแข็งและมีการบูรณาการทำงานร่วมกันซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ ศพค. ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะ คณะทำงานมีความเข้าใจถึงกระบวนการการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการจัดตั้ง ศพค. และใส่ใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรม และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ ศพค. ได้รับการประเมินให้มีผลการดำเนินงานในระดับดีเด่นและดี ในปี พ.ศ. 2558 โดย ศพค. จะได้รับการดูแลให้เจ้าหน้าที่ พม. ที่เข้ามาติดตามประเมินผลงานโดย สค. จะเป็นที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบให้คำปรึกษาแนะนำแก่ ศพค. ในด้านวิทยากรกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว และ

งบประมาณ ซึ่งในทางปฏิบัติมักเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ศพค. (สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ, 2553) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากสถิติความรุนแรง สาเหตุของปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ไม่ได้มีเพียงด้านเดียว เพราะสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่มีความละเอียดอ่อนในด้านของการบริหารและจัดการ การมองปัญหาครอบครัวและแก้ปัญหาไป เพียงด้านเดียวนั้นย่อมไม่ทำให้การแก้ไขปัญหาครอบครัวมีประสิทธิภาพ ศูนย์พัฒนาครอบครัวจึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากต่อการดูแลและช่วยแก้ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น และภาครัฐมีความจำเป็นต้องกระจายอำนาจลงมาสู่ท้องถิ่นให้ดูแลและบริหารจัดการ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวเองเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนและสถาบันครอบครัวได้มากที่สุด โดยอยู่ในความดูแลและควบคุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นของงบประมาณในการดำเนินงานของ ศพค. ทุกแห่งนั้นจะได้รับมากจากการเขียนแผนดำเนินงานไปยัง ส่วนกลางเพื่อขอของงบประมาณแบบปีต่อปี หมายความว่า ศพค. จะได้รับงบประมาณจากส่วนกลางมาปีละ 1 ครั้งและบางครั้งซึ่งปีที่ได้รับมาก็ไม่เพียงพอและไม่สามารถของสนับสนุนเพิ่มเติมได้อีก แม้จะสามารถขอแรงหรือ อุปกรณ์สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรเครือข่ายอื่นได้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินการจัดกิจกรรมของ ศพค. ที่บางโครงการต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการติดตามผล การดำเนินงานทำให้การดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการแก้ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ หัสพระชัย ภูวงค์ และสิทธิชัย ตันศรีสกุล (2561) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าค้อ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่มีส่งผลต่อแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อีกทั้งจำเป็นต้องอาศัยแรงสนับสนุนอื่นๆ ทั้งด้านโครงสร้าง อุปกรณ์เครื่องมือ งบประมาณ และสถานที่ที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานก็จะนำไปสู่การพัฒนาการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานที่ต้องบูรณาการงานร่วมกัน นอกจากนี้การดำเนินงานของ ศพค. ทั้งในการรณรงค์ ส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยมในการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นนั้น สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม (feminist family theory) ที่กล่าวถึงการมีแนวคิดและจิตสำนึกของคนในสังคมต่อสตรีในเชิงลบ เช่น การกดขี่ข่มเหง การทำร้ายร่างกาย การละเมิดรูปแบบต่าง ๆ และการลดทอนคุณค่าของผู้หญิง การข่มเหงรังแกผู้หญิง โดยส่วนใหญ่มีผู้ชายเป็นผู้กระทำ เพศเป็นเรื่องที่สังคมวัฒนธรรมสร้างขึ้น โดยผู้หญิงเป็นกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับความคิดที่ว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ซึ่งมีอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงระบบชายเป็นใหญ่ และการรวมศูนย์กลางไปที่ผู้ชายได้เกิดในสังคมเป็นเวลานาน ไม่มีความยุติธรรมทางสังคม เนื่องจากสังคมมีการกำหนดให้เพศหนึ่งมีอำนาจมากกว่าอีกเพศหนึ่ง

เคลลี่ (Kelly, 1982) หรือจากแนวคิดของ โบการ์ (Bograd, 1988) อธิบายว่า แนวคิดสตรีนิยมเกี่ยวข้องกับความรู้แรงในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างมนคติทางวัฒนธรรมที่ยึดหลักผู้ชายเป็นใหญ่ และการมีข้อจำกัดของเพศหญิงจากเหตุผลนี้ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในบทบาทที่เป็นรอง ความรู้แรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมที่มองว่าผู้ชายเป็นใหญ่ และเป็นวิธีการในการรักษาการควบคุมทางสังคมและการคงอำนาจของชายที่เหนือกว่าหญิง จากทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นว่า พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้แรงในครอบครัวมีมูลเหตุจากทั้งตัวตนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการแก้ไขปัญหาความรู้แรงในครอบครัวต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรู้แรงในครอบครัว เมื่อกล่าวโดยสรุป ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม จะเห็นได้ว่าความมีอำนาจในสังคมของเพศชายและเพศหญิงไม่เหมือนกัน การที่เพศใดเพศหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกเพศหนึ่ง ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการกดขี่ข่มเหงอีกฝ่ายได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและหากไม่สามารถขจัดความเชื่อว่าชายเป็นใหญ่กว่าหญิงซึ่งจะเป็นรากฐานหรือเหตุก่อก่อให้เกิดความรู้แรงในครอบครัวได้

เมื่อพิจารณาในมิติของการบริหารงานภาครัฐ การที่ภาครัฐได้ให้อำนาจกับท้องถิ่นในการดำเนินงานด้วยตัวเอง ทำให้การแก้ไขปัญหาที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่เป็นการแก้ปัญหาจากคนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในบริบทของปัญหานั้นได้ดีกว่าการกำหนดมาจากส่วนกลาง สอดกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่มองการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพ ของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากลของทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการบริหารรัฐกิจ และการบริหารธุรกิจโดยการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้นจะมุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานทั้งด้านผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และความคุ้มค่าของเงิน (Value for Money) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ โดยนำเอาเทคนิควิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ เข้ามาประยุกต์ใช้มากขึ้น ความจำเป็นในการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ทดแทนการบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิม สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมือง วิกฤติเศรษฐกิจที่ประเทศจะต้องเผชิญ สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร มีผลให้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรภาครัฐและเอกชนจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเพิ่มศักยภาพในการทำงานที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ในมิติของราชการในประเด็นนี้ เนื่องด้วยความมแปรปรวนของสภาพสังคมในมิติต่างๆ ปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น หน่วยงานราชการควรให้พื้นที่เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองโดยกลไกการของงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตน ย่อมส่งผลดีกว่าที่ภาครัฐกำหนดให้พื้นที่ทำ ซึ่งรัฐมีความเชี่ยวชาญและความเข้าใจที่น้อยกว่า ด้วยเหตุนี้การที่

ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารพื้นที่ของตนด้วยตนเองย่อมทำให้เกิดความคุ้มค่า และได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน คอยควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน

2) ปัญหาระบบราชการไทย มีความเสื่อมถอยของระบบราชการ ขาดความเป็นธรรมในการทำงาน นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงมักยึดถือในอำนาจและผลประโยชน์ของตนเองและหน่วยงาน มากกว่าการตระหนักถึงการลดต้นทุน ประหยัด คุ้มค่า รวมถึงมีความพยายามขยายภาระหน้าที่ของตนให้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าว ได้นำไปสู่ระบบราชการที่มีขนาดใหญ่โต เทอะทะ และมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่ยาว อันจะเป็นปัจจัยให้เกิดการควบคุมสั่งการจากบนลงล่างที่ยากมากขึ้น และเมื่อปัญหาเหล่านั้นสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดความล้มเหลวของระบบราชการ (Bureaucratic Failures) อีกทั้งยังพบว่า ระบบการให้ผลตอบแทนภาครัฐไม่ส่งเสริมหรือช่วยสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากความล้มเหลวของการบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิมดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือผู้บริหารต้องปรับปรุงการจ้องค้ำการให้มีความสร้างสรรค์ สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ และลดการใช้แนวทางการบริหารในลักษณะเดิม เนื่องจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในระบบราชการที่มีจำนวนมาก ได้ส่งผลให้เกิดกรอบหรือข้อจำกัดในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ดังนั้น หากองค์กรภาครัฐไม่มีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานที่ทันสมัย อย่างเป็นทางการก็จะเป็นสาเหตุการพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆของประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า (ชมภูนุช หุ่นาค, 2560) เช่นเดียวกันกับประเด็นนี้ เพื่อลดความล่าช้าในการแก้ไขปัญหา และลดระยะเวลาในการดำเนินการหรือพิจารณาความต้องการที่ประชาชนในพื้นที่ร้องขอ ภาครัฐควรให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการพิจารณาและสนับสนุนในฐานะของตัวแทนส่วนกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่ และร่วมแก้ไขปัญหาที่ประชาชนในพื้นที่โดยผ่านสนับสนุนทรัพยากรทั้งด้านทุน และคน เพื่อให้การดำเนินงานของประชาชนไม่มีข้อติดขัด ส่งผลให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายจากประชาชนสู่ส่วนกลาง หรือจากล่างขึ้นบน (bottom up) โดยที่ภาครัฐคอยกำหนดขอบเขตผ่านกฎระเบียบและอำนวยความสะดวก ดังการที่ภาครัฐได้ตั้งให้มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยกลไกภาคประชาชนของพื้นที่นั้นด้วยตนเอง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ในส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน ผู้วิจัยแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์อภิปรายผล เป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1.โครงสร้างการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 2.การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

1. โครงสร้างการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหนึ่งของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทรายประสบ ดังนี้ ประการที่หนึ่งคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีประสบการณ์ในการดำเนินงานไม่เพียงพอหรือไม่มีองค์ความรู้ในการดำเนินงานที่มากพอ ทั้งในเรื่องของการเขียนโครงการ การส่งเสริม รมรงค์ หรือการเผยแพร่การรับรู้ให้กับประชาชน ประการที่สอง การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานในพื้นที่ที่ไม่เพียงพอทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรทั้งงบประมาณและการดำเนินโครงการ เช่น การขอใช้สถานที่ การขีโมอุปกรณจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดอบรม ประการที่สามคณะทำงานบางคนไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว และไม่มีความใส่ใจในกระบวนการดำเนินงาน อาทิ การเฝ้าระวัง การเยี่ยมบ้านสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ (2553) ที่ศึกษาการติดตามและการสอนงาน พบว่าทุกพื้นที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ พม. เข้ามาติดตามประเมินผลงานโดย สค. ระบุว่าที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบให้คำปรึกษาแนะนำแก่ ศพค. ในด้านวิทยากรกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว และงบประมาณ ซึ่งในทางปฏิบัติมักเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ศพค. ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของศพค. สามารถดำเนินการตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

2. การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

จากผลการวิจัยพบว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนยังขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ทำให้การสร้างความร่วมมือในช่วงก่อนที่จะมีโครงการหรือก่อนปี 2561 ที่มีโครงการบรรจุลงในแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลนครนนทบุรี แม้ว่าภายหลัง ศูนย์จะได้พัฒนากระบวนการทำงานเพื่อเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้มแข็งและลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับสถาบันครอบครัวในชุมชน โดยมีสำนักงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่สะดวกต่อการเข้ามาติดต่อ ทั้งมีการจัดโครงการอบรมและจัดกิจกรรมที่จะมุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำของชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรูปแบบของการดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการวางแผนการดำเนินงานที่ได้มากจากการประชุมของคณะทำงานซึ่งได้ข้อมูลปัญหาครอบครัวในชุมชนมาจากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ทำให้คณะทำงานทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการดำเนินงานนั้นเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการจัดอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันครอบครัวและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพของคนในครอบครัว เพื่อให้เข้าถึงปัญหาและสามารถติดตามผลดำเนินการที่เคยจัดทำมาแล้วได้มากขึ้น และผลของการจัดกิจกรรมดังที่กล่าวมานั้นทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึง

ข้อมูลข่าวสารและได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวได้ง่ายและครอบคลุม นั้น ศูนย์ฯ ก็ได้นำบทเรียนจากในอดีตมาปรับปรุงการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี ศรีตันทน์ และมาตี ลิมสกุล (2564) ศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) พบว่า การศึกษาด้านการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ในภาพรวม ในด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหาที่มีการดำเนินงานมากกว่าทุกด้าน เนื่องจากคณะทำงานมีการกำหนด และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ทำให้หาแนวทางแก้ไขปัญหาดตรงกับบริบทของพื้นที่ แต่ขาดการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำแผน จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ด้านปัญหาอุปสรรคในภาพรวม พบว่า ด้านการบริหารจัดการมีปัญหาอุปสรรคมากกว่าด้านอื่น ๆ

5.2 บทสรุป

จากการวิจัยศูนย์พัฒนาครอบครัวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน พบว่า บทบาทการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย มีรูปแบบการทำงานทั้งในเชิงรุก ได้แก่ การเฝ้าระวัง แก้ไข และเชิงรับ ได้แก่ การส่งเสริม หนุนเสริม และให้ความรู้กับประชาชน การดำเนินงานเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัว จะต้องมีการมีปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ องค์ความรู้ ความใส่ใจ ของคณะทำงาน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และการทำงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการดำเนินงานคือ การจัดสรรงบประมาณที่ได้รับปีละ 1 ครั้ง ซึ่งต้องใช้ทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ ทำให้งบประมาณในการดำเนินงานมีไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ การกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานในการดำเนินงานของ ศพค. ควรมีการปรับให้เหมาะสมต่อการดำเนินงานในเชิงพื้นที่ เพื่อลดความยุ่งยาก ซับซ้อน และลดงบประมาณในการดำเนินการ ทั้งนี้ การอบรมให้ความรู้คณะทำงานก็เป็นสิ่งที่ควรดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นที่มีหลากหลายด้าน เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความละเอียดอ่อนในด้านของการบริหารและจัดการ การมองปัญหาครอบครัวและแก้ปัญหาไปเพียงด้านเดียวนั้นย่อมไม่ทำให้การแก้ไขปัญหาครอบครัวมีประสิทธิภาพ ศูนย์พัฒนาครอบครัวจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อการดูแลและช่วยแก้ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น และด้วยการที่ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยของสังคมจึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐต้องกระจายอำนาจลงมาสู่ท้องถิ่นให้ดูแลและบริหารจัดการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวเองเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนและสถาบันครอบครัวได้มากที่สุด ทำให้ ศพค. มีอยู่ในทุกชุมชน โดยอยู่ในความดูแลและควบคุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในส่วนของงบประมาณ

ในการดำเนินงานของ ศพค. ทุกแห่งนั้นจะได้รับมากจากการเขียนแผนดำเนินงานไปยังส่วนกลางเพื่อของงบประมาณแบบปีต่อปี หมายความว่า ศพค. จะได้รับงบประมาณจากส่วนกลางมาปีละ 1 ครั้ง และบางครั้งงบที่ได้รับมาก็ไม่เพียงพอและไม่สามารถของบสนับสนุนเพิ่มเติมได้อีก แม้จะสามารถขอแรงหรืออุปกรณ์สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนถิ่นหรือองค์กรเครือข่ายอื่นได้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินการจัดกิจกรรมของ ศพค. ที่บางโครงการต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการติดตามผลการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการแก้ปัญหาหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชนและอีกประการที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการประเมินผลการดำเนินงานของ ศพค. เพราะผลสำเร็จของการดำเนินงานจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถของ ศพค. ดังนั้นในส่วนของการขอเสนอแนะในการดำเนินงานของ ศพค. คือ การปรับปรุงในด้านการบริหารจัดการงบประมาณที่ไม่เพียงพอนี้ ซึ่งปัญหานี้ต้องได้รับการแก้ไขทั้งจากหน่วยงานรัฐส่วนกลาง และ ศพค. ด้วย โดย ศพค. ต้องทำเรื่องรายงานไปยังหน่วยงานส่วนกลางเพื่อชี้แจงเรื่องการของบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อที่หน่วยงานส่วนกลางจะได้เข้าใจถึงปัญหาของ ศพค. และจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะศูนย์พัฒนาครอบครัวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน

ข้อเสนอแนะการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนควรเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในการทำหน้าที่เฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวและส่งเสริมให้มีบทบาทในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว การแจ้งเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพโดยมีทีมสหวิชาชีพเป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติ

2. ควรสร้างแรงจูงใจและเสริมพลังในการปฏิบัติงานจัดกิจกรรมสนับสนุนให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีการทำงานเป็นทีมกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ความรุนแรงในครอบครัวที่ง่ายและชัดเจนมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อใจเชื่อมั่นในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือมีค่าตอบแทน ค่าเบี้ยเลี้ยงค่า พานหะในการเดินทางเข้าร่วมประชุม

3. ควรมีการสร้างเครือข่ายให้มีความหลากหลายกลุ่มโดยเน้นบุคคลที่สามารถสละเวลาทำงานด้านครอบครัวได้อย่างจริงจังมีช่องทางในการแจ้งเบาะแสที่สะดวกรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติดำเนินการอย่างจริงจังเคร่งครัดและมีระบบการคุ้มครองผู้ที่ให้เบาะแส

4. ควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวแก่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ กำหนดแผนงานในการนิเทศงานและติดตามการดำเนินงาน ด้านการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้คณะทำงานได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเชื่อมั่นในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

5. การดำเนินการเพื่อเฝ้าระวังป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรสร้างความตระหนักให้ประชาชนโดยทั่วไปมองปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกคนหรือทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนเข้าไปมีบทบาทและดำเนินการช่วยเหลือ

6. ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะความหมายของความรุนแรงในครอบครัวให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนเช่นสถานศึกษาส่วนท้องถิ่นหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงเพื่อจะได้ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงมาตรการในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

1. การพัฒนาระบบงานต้นแบบในพื้นที่ ดำเนินการเกี่ยวกับหน่วยงานส่วนภูมิภาคและเครือข่ายชุมชน ในการสร้างต้นแบบระบบงานป้องกัน เฝ้าระวังไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

2. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย เป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในกระบวนการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาระบบงานการคุ้มครองช่วยเหลือ พัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย สหวิชาชีพ องค์กรเครือข่ายทั้งภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับระบบ การคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวในการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองกรณีความรุนแรงในครอบครัว ได้อย่างเป็นระบบ

4. การดำเนินการเสริมสร้างความตระหนักในปัญหาความรุนแรงการขับเคลื่อนกระบวนการรณรงค์ ลดความรุนแรงในครอบครัวรวมทั้งร่วมกับองค์กรเครือข่ายในการจัดกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวตามวาระที่เหมาะสม และผลิตสื่อและเอกสารวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการป้องกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป

บรรณานุกรม

- Browne K. & Herbert M. (1997). *Preventing Family Violence*. England: John Wiley & Sons.
- Denhardt, J.V., & Denhardt, R.B. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549-559.
- Denhardt, J.V. and Denhardt, R.B. 2007. *The New Public Service: Serving, Not Steering*, Expanded Edition. Armonk, New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Margolin, G. (1998). Effects of domestic violence on children. In P. K. Trickett & C. J. Schellenbach (Eds.), *Violence against children in the family and the community* (pp. 57–101). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/10292-003>
- Osborne, David and Gaebler, Ted. (1992). *Reinventing Government*. M.A.: Addison-Wesley Publishing.
- Intaravijit, O. (2013). *Women and children victims of violence in the family*. Bangkok: Pokkloa Printing.
- World Health Organization. (2014). *Global status report on violence prevention 2014*. Retrieved November 5, 2020, from <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). ศูนย์ช่วยเหลือสังคมสายด่วน 1300. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2564. จาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statdaily>
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). *นิยามและประเภทครอบครัว*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2564 จาก http://intranet.dop.go.th/intranet_older/fls/fls_uploads/52747/%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7.pdf
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). *คู่มือมาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนฉบับปรับปรุง ปี 2562*.

- กรมสุขภาพจิต. (2564, 27 เมษายน). จะทำอย่างไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.dmh.go.th/newsdmh/view.asp?id=30715>
- กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). คู่มือมาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนฉบับปรับปรุง ปี 2562. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564 <https://www.dwf.go.th>
- กัญญิกา พลอยทับทิม, จตุพร บานชื่น, และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2560). การมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดปทุมธานี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ , 6(2), 37-50.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2550). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชมบุญชู หุ่นนาค. (2560). การจัดการภาครัฐแนวใหม่: การเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างผลิตภาพสูงสุด. วารสารไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(3), 125-139
- ธวัช วงศ์สง่า. (2543). แรงจูงใจทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการกระทำรุนแรงของบิดามารดาในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว : การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 24(2), 1-20.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นญา พรหมพันธุ์. (2560). ทายาทความรุนแรง : แนวคิดการประกอบสร้างทางสังคมต่อการจัดการประสบการณ์ความรุนแรง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2550). ความรุนแรงในครอบครัวมาตรการป้องกันและคุ้มครองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(23-24), 209-221.
- ปานวลัย ศรีราม, พระมหาสมคิด อินทร์แก้ว, และรังสรรค์ วัฒนาชัยวณิช (2561) ศึกษาความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี.

ปรีชา อุปโยคิน. (2538). แนวการวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. *วารสารสุโขทัยธรรมิกราช*, 8(3), 99-107

แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา. (2564). ความรุนแรงในครอบครัว. ศาลฎีกา. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.supremecourt.or.th/%E0%B8%AD%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7>

พัชรินทร์ นินทจันทร์, โสภิตา แสงอ่อน, นพวรรณ เปี้ยเชื้อ, ครุณี ชุณหะวัต, และรณชัย คงสกนธ์.

(2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. *วารสารรามาริบัติพยาบาลสาร*, 17(3), 444-462.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. (2564, 18 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 (ตอนที่ 41ก), 1-8.

รัฐวิษณุ อริยพัชญ์พล, และพัสสรณ์ วรภัทร์ระกุล. (2563). *ศึกษาการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย*. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(4), 321-334.

เรวดี ศรีตันทน์, และมาตี ลิมสกุล. (2564). การดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.). *วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ*, 18(1), 86-116.

ศรารุช ศิลปวิทยา. (2554). ศึกษาปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. สืบค้น 3 ตุลาคม 2564, จาก <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5982>

ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์. (2563). *ความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ศิริปรียา ศิริสุนทร และ ธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(10), 659-475.

สาหรี จิตตินันท์. (2541). *ความรุนแรงในครอบครัว* [รายงาน]. สัมมนาเรื่องการยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

สุกัญญา สดศรี. (2561). ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร. 6 (ฉบับพิเศษ), 600-609.*

สุนนทิพย์ ใจเหล็ก. (2546). ความรุนแรงในครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน.
สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564 จาก [http://www.geocities.com/sumontip2003/
article1.htm](http://www.geocities.com/sumontip2003/article1.htm).

สุวิมล แซ่อึ้ง. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและ
เยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. สาขาการ
บริหารงานยุติธรรม.

สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ. (2553). *ครอบครัวเข้มแข็งด้วยแรง ศพค.* กรุงเทพฯ:
บริษัทมิตรเตอร์ก๊อปปี (ประเทศ) จำกัด.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2563). ระบบสถิติทางการทะเบียน. สืบค้นเมื่อ
12 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.bora.dopa.go.th/index.php/th/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ความสุขของคนไทยในครึ่ง
ทางแผนฯ 11.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564 จาก [https://www.nesdc.go.th/ewt_
w3c/ewt_dl_link.php?nid=4754](https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=4754)

สำนักงานอัยการจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2564). ยุติความรุนแรงในครอบครัว.

สำนักงานอัยการจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2564 จาก
[http://www.surat.ago.go.th/index.php/2013-07-04-08-49-44/2013-07-07-16-36-
07/16-uncategorise/34-2013-09-04-07-44-49](http://www.surat.ago.go.th/index.php/2013-07-04-08-49-44/2013-07-07-16-36-07/16-uncategorise/34-2013-09-04-07-44-49)

หัสพระชัย ภูวรงค์, และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล. (2561). ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของศูนย์
พัฒนาครอบครัวในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าค้อ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.
วารสาร ช่อพะยอม, 23(1), 185-197.

อมรรัตน์ ศรีฉ่ำ. (2552). *ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขนต่อ
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ.2550* (ปริญญา
ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต). สาขาพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย. (2542). *ผู้หญิงและเด็ก : เหยื่อความรุนแรงใน
ครอบครัว.* กรุงเทพฯ: สถาบันจิตวิทยาฮอทไลน์.

บรรณานุกรม

ปังเร็ว, อ. (2545). ความเคลื่อนไหวขององค์กรสตรี และข่าวความรุนแรงต่อสตรีในหนังสือพิมพ์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอรรคพล ดำเนินผล
วัน เดือน ปี เกิด	9 กุมภาพันธ์ 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดน่าน
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต (สาขาการระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	50/48 ต.ตุ้ใต้ อ.เมือง จ.น่าน 55000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY